

ЗА БУКВНИТЕ

КИРИЛО МЕТОДИЕВСКИ ВЕСТНИК

ОПИСМЕНЕХЪ®

ИЗДАВА УНИВЕРСИТЕТЪТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ • ГОДИНА ХLI • БРОЙ 59/НОЕМВРИ 2019 г.

1 НОЕМВРИ - ДЕН НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ

1150 г.
от успението на
св. Константин-Кирил
Философ

280 г.
от рождението
на Софроний
Врачански

140 г.
от обявяването
на София
за столица

Академик Александър Теодоров-Балан – неуморният будител на българското общество

Проф. Донка Правдомирова

**Блянът ми е бил: добър и полезен член
на общество и народ; искрен радетел
за българска просвета и напредък...**

Ал. Теодоров-Балан

Акад. Александър Теодоров-Балан (1859 – 1959) е известен и популярен сред широката културна общественост повече от 130 години – от 1889, когато 30-годишният възпитаник на Пражкия университет е избран за пръв ректор на първата ни Alma Mater – Софийския университет „Св. Климент Охридски“. И не само във връзка с този акт, а защото още от студентските си години (от 1880 г.) младият бесарабски българин се устремява да служи на своя блян – „добър и полезен член на общество и народ“. Акад. Балан е един от ярките представители на българската интелигенция през първите десетилетия на XX в., които имат доблестна гражданска позиция не само спрямо езика и литературата, образованието и културата, но и спрямо развигуването и напредъка на българското общество.

Научните приноси на акад. Балан са много добре изучени и високо оценени. Той е всепризнат патриарх на българската филологическа наука и на българската модерна библиография. Общественикът Балан обаче остава почти непознат, тъй като това направление от неговата многостранна дейност до този момент не е било обект на специално проучване. А сам той отделя в своята „лична библиография“, отразяваща неговите 866 публикации, над 300 заглавия в самостоятелен раздел „Общество“. Именитият университетски професор не остава безучастен към нито едно от значимите обществени събития и проблеми на България през първата половина на XX в. Той не е пропуснал и Празника на народните будители.

Сказката „Народни будители“ (сп. „Българска мисъл“, 1930, №3), изнесена на 1 ноември 1929 г. в Прага пред дружеството „Българска седаянка“, на което той е един от основателите през

1880 г., е пространен апоменоз на националното будителство. Сътворена преди 90 години, тя остава неизвестна, но е особено актуална и днес. На първо място акад. Балан изтъква: „Не отдавна календарът на българската държава вписва празник на българското племе – празник за слава на български будители [първото честване е на 1 ноември 1922 г. – б.м., Д.П.]. Нека въздадем хвала на почина за такава всенародна благодарност и набोजен почит към ония, които са честно и жертвено служили на своя български род. Благодарността е цвят от благородство на душата; почитът е дял на обществена съвест и съзнание. „Празникът на народните будители“ е поставен от българската държава в ден, когато българската църква слави помен на светого Ивана, пустиножител Рилски. Ако са тесни стените на църквата, да обнемат [обхванат – б.м., Д.П.] за помен всички народни будители, широко е схващането на държавата да вкалочи между будителите и рилския пустиножител <...> Ала кого наричаме ние народен будител? Тясно е, несправедливо схващането, че „народни будители“ за българите са дейците от нашето възраждане. Не! Пагане и ставане, сън и пробуждане е имало не един път в българската история. И будители има всяко нейно време <...> Будителят превръща едно народно състояние в друго... А има ли по-велики народни будители от солунците наши Константин-Кирил и Методия, за да започваме помена и славата си с тях?“.

Акад. Балан влага широко съдържание в понятието „будители“ – схващане, което се утвърждава и днес. Въз основа на това виждане той откроява след светите братя най-видните в историята ни будители – от царе до по-скромни дейци: цар Петър, Черноризец Храбър, боляри-

те Петър и Асен, патриарх Евтимий и др.

Във втората част на сказката подробно разглежда времето на „Турска България“, която е „лишена от свой глава, от вождове, от учители <...> ала не без един общи спомен – държава, не без едно общо тежление – свобода“. И това време също ражда своите будители – от Паусий Хилендарски до Караелов, Ботев, Вазов. Следвайки последователно своя идеал за „добър и полезен член на общество и народ“, акад. Балан се утвърждава като един от най-ревностните будители от края на XIX и първата половина на XX в. По повод 160-годишнината от неговото рождение тук ще се опитам да изведа няколко от по-важните моменти на будителската му дейност.

Главен инструмент за академика будител е публицистиката. За него „печатът е училище във училището“. Той присъства в общест-

веното пространство от студентските си години до навлизането в деветдесетгодишнината си, с десетките си статии и критични бележки по страниците на редица емблематични вестници през този период: „Свобода“, „Вечерна поща“, „Пряпорец“, „Слънце“, „Камбана“, разбира се – и неотменно по страниците на водещия ежедневник в. „Мир“ – от 1913 до 1943 г.

Неговото будителство се изразява в критични бележки не само за книги с обществено-историческа тематика. Той стига до проблеми като чистотата на „жълтите плочки“ в столицата, до неуважителното отношение

на пощенски служители към човека за гшето, до ролята на часовника и точността в работата на българите... В самото начало на XX в. Балан отделя от личното си време за утвърждаване на... организиран туризъм у нас, което също е вид будителство. Според него „Любовта към отечествената природа е залог за високи добродетели“. Той записва името си като един от учредителите на Българския туристически съюз (БТС) и от редакторите на сп. „Български турист“ (1902 – 1943).

А когато през 1907 г. Университетът е затворен поради протестна акция на студентите срещу княз Фердинанд и преподавателите са уволнени, Балан става главен секретар на Българската екзархия в Цариград (1907 – 1910). И тук будителят по дух и светоглед веднага работва в полза на своя народ: става един от учредителите на „всенародната стопанско-просветна задруга под името „Българска матица“ („матица“ означава „царица на пчелите“, т.е. пчелата майка), чиято цел е обединението на българските общности в Турската империя, на още неосвободените Солунски, Битолски, Скопски, Одрински вилает. Проектомустафтът ѝ е съставен и подписан от него. Негова е и инициативата, приета с охота от пловдивския издател Хр. Г. Данов, за отпечатването на календарите „Летоструй“ (1909 – 1912) от името на дружеството. Тази дейност вписва акад. Балан в редиците на борците за освобождението на Македония.

През 1917 г. пише шест статии за прослава на Св. Климент Охридски.

Друг важен момент от будителската му дейност са редицата статии по проблемите на Балканската война. В 1918 г. хуманистът Балан публикува редица статии за „обществено ободрение след тъжния за България изход“ от Първата световна война.

И днес е актуално обръщението му „В чест на българския език“, поместено във в. „Отечествен фронт“, в което възкликва: „не заслужава ли и българският език да му се прави достойна чест, обществено и книжовно? Не заслужава ли и той внимание, защита и покровителство, и то не случайно, за тържество – спротив [спрямо – б.м., Д. П.] природата му – обичайно, вседневно, всечастно и всеместно? Нали с него сме българи, български народ, и народна държава, твориме българска мощ и култура!“.

Откритието тук будителски изяви на акад. Балан дават основание да го приемаме като един от най-ревностните будители на българското „общество и народ“ от края на XIX до средата на XX в.

Библиографските данни на статиите от раздел „Общество“ в автоперсоналията на акад. Теодоров-Балан вж. в: Теодоров-Балан, Ал. Книжевни записи. Книгопис (лична библиография). – София, 2011, с. 106-149.

Бащата на модерната грама

140 години от рождението на Петко Юрданов Тодоров (1879 – 1916)

Доц. Мариета Иванова-Гургинова – Институт за литература при БАН

Тази година се навършиха 140 години от рождението на Петко Юрданов Тодоров, талантивия автор на идилии от четворката на кръга „Мисъл“. Суховат и висок, аристократичен и изтънчен, унесен и възблен в мислите си, сякаш не от този свят, писателят респектира с европейското си образование и начетеност своите съвременници. Първият модернистичен кръг у нас има нужда от него не само като майстор на един екзотичен и древен жанр като идилията, но и като основоположник на модерната българска грама. Писателят от Елена, който повечето време прекарва в европейските университети, жаден за знания и култура, и постоянно се образова, е един от най-талантивите и загадъчни писатели от началото на века. Заболяването от туберкулоза ускорява честия му престой зад граница по санаториуми и лечебници, среща го с културния и литературния елит в Европа и му придава особения ореол на духовен аристократ и страдалец. Останал в сянката на своите звездни събратя от „Мисъл“ – 9-р К. Кръстев, П. П. Славейков и П. Яворов, П. Ю. Тодоров сякаш и до днес стои някак встрани от центъра на оживените литературни дискусии и моди, чествания и юбилеи. Но затова пък литературният канон все повече прищърпва към себе си неговото творчество – идилии и драми, за да покаже, че текстовете му са неподвластни на времето и капризите на литературната история.

В юбилейната година на Петко Тодоров е важно да се заговори за творчеството на бащата на модерната грама у нас, да се припомни уникалната реформа, която той прави в областта на модерното драмостроене. Освен познатата и преподавана в училищата грама „Зидари“, останалото му творчество остава непопулярно и сякаш забравено дори за сцената. И в тази връзка ще припомним накратко някои от водещите характеристики на неговото драматургично дело, необикновено по своя новаторски замисъл и реализация, защото шестте пиеси („Зидари“,

„Самодива“, „Страхил, страшен хайдутин“, „Невьяста Боряна“, „Змейова сватба“ и „Първите“) са повратна точка в развитието на новата българска грама в прехода ѝ от традиционната грама на действието към модерната грама на бездействието.

През 1910 г. авторът прави своята своеобразна драматическа антология, т.е.

пророческа интуиция финалността на най-мощната и радикална персоналистична визия за модерно изкуство. Със своя драматически проект Тодоров реабилитира изтикания встрани от литературния канон жанр на драмата.

Петко Тодоров е удивителен пример за постоянна писателска работа над вече публикувани текстове. „До-

ско концепиране на света, за набралата скорост художествена сръчност, за подчиняващия се на творческата визия на писателя нов драматически език е феноменално бързото написване и публикуване – само за два месеца – на последната му пиеса „Змейова сватба“ (октомври 1910 г., разработена по план-скица на грама – приказката „Змей-

драматургични текста от 1910 г. могат да се разглеждат като концепиране на света, в което традицията (фолклор, мит, литература) е материал за отливане на нова индивидуалистична естетика и етика.

Той създава своите художествени образи, като руши автоматизма на възприятието, преобръща познатия

Петко Тодоров, худ. Никола Михайлов

пренаписва, редактира и издава пет от общо шестте си завършени драми. „Зидари“, „Самодива“ и „Страхил, страшен хайдутин“ излизат в отделна книжка с лозото на „Мисъл“, а „Невьяста Боряна“ и „Змейова сватба“ се появяват съответно в кн. 1 и 2 на сборника „Мисъл“. През тази съдбоносна година (трагична за П. Тодоров в личен план, поради неочакваната смърт на неговата любима сестра Мина Тодорова) писателят се вписва в цялостния антологичен проект на своите събратя от „Мисъл“ по един силен и категоричен начин. В този смисъл рецепцията на Тодоровите пиеси може да се постави във вътрешнолитературния контекст на книги като Яворовата „Подир сенките на облаците“ и Славейковата „На острова на блажените“. Така съпоставени, текстовете им подчертават своята заедност, естетическа неразделност и програмност в голямото поле на литературата. Нареджайки се един до друг, тези текстове равносметки подчертават с

изкусуряването“ на драмите му може да се разглежда като изтощителен процес на поглъщане от текста, на авторова фиксация, в която написаното се дообработва и трансформира, за да се превърне в нещо друго, в нов текст – свърхзнак за постоянното движение и избистряне на авторовите концепции.

Първата му грама „Зидари“ възниква като замисъл през 1899; написана е през 1900 г. „Аз мисля, че такава грама още не се е явявала в България“ – споделя с нескрито самочувствие авторът. Тодоров прави повече от седем редакции на текста. Последната окончателна преработка на пиесата е от 1907 г. Между първоначално отпечатаните варианти в „Мисъл“ на пиесите „Самодива“ (1904) и „Страхил, страшен хайдутин“ (1905) и последните редакции от 1910 г. съществуват сериозни различия. По същество „Зидари“ и „Самодива“ са нови творби със същото старо заглавие. Свидетелство за избистрения модел на драматургиче-

ново либе“). Съпоставена с многогодишните творчески усилия, пренаписвания, обработки на останалите му драматически текстове, последната (завършена) пиеса на Тодоров е излята на един дъх и за жалост вдъхновена от голямата трагедия в семейството Тодорови (смъртта на любимата сестра Мина). В този смисъл „Змейова сватба“ е синтез и завършващ етап на една новаторска драматическа поетика. След мъчителни съмнения и творчески мъки, неудовлетворение и постоянно усъвършенстване/редактиране на творбите се ражда качествено новият драматически език на писателя. П. Ю. Тодоров носи авторско самосъзнание на новатор и живее със заслуженото самочувствие на основоположник на ранномодернистичната грама у нас.

Петко Тодоров целенасочено осъществява промислен проект за модерна грама (огласен многократно в писмата, размислите и бележките му към съвременниците). И петте му прередактирани

митологичен или фолклорен образ и влага в него друга знаковост. Унаследеното е погложено на преработка чрез поставянето му в нова естетическа среда. Тези и редица други новаторски черти от драматургичния проект на П. Тодоров и днес провокират литературните изследователи и предизвикват театралите в сценичното овладяване на пиесите му.

И днес сложният и нееднозначен свят на неговите персонажи отново привлича вниманието ни с дълбочината и силата на екзистенциалните теми за свободата на личността, цената на бунта и смисъла на човешкото съществуване. И днес, препрочитайки пиесите, а и цялостното творчество на органично свързания с кръга „Мисъл“ писател, си даваме сметка за непреходната стойност на широкомащабното му драматургично дело и с респект и уважение отдаваме заслужена почит на бащата на модерната грама у нас.

Родолюбие и духовна висота

140 години от рождението на Александър Балабанов и на Симеон Радев

Доц. Стефан Коларов

Двамата наши духовни първenci от Македония по силата на някакъв неразгадаем съдбовен знак са се родили почти на една и съща дата – на 18 януари (ст. ст.) 1879 г. Александър Балабанов идва на бял свят в Щип, а Симеон Радев – на 19 януари (ст. ст.) 1879 г. в Ресен. И това, което също е удивително: те остават и житейски, и творчески свързани – въпреки превратностите на времето. Освен богатото си творческо дело и широката обществена дейност, и двамата оставят спомени, които дават възможност да открием по-задълбочено и всестранно техния мир, да се докоснем до много техни преживявания през годините, да усетим личните им предпочитания и вкусове, да разберем по-добре някои от интимните им чувства и възбуждения – някъде по-открити, някъде по-пестеливо изповядани.

Независимо от сходствата и приликите в тяхното развитие, всяка от тези две бележити личности носи своя ярък и неповторим дух, израства постепенно с неповторимите си черти, като участва в големи обществени и дори съдбовни национални събития и чрез своята дейност и участие им придава несравнима пълнота и значимост. Родени в един изстрада и злочест край на отечеството ни, те носят неговия кръст докрай, опитват се да съхранят дълбоките корени на истинското родолюбие. И му посвещават едни от най-съкровениите си страници – достатъчно е да прочетем „И аз на тоя свят“ (1979) от Александър Балабанов и „Ранни спомени“ (1966) от Симеон Радев. Никак не изненадва споделеното от Радев, когато през 1898 г. от Цариград идва в София: „Провидението нареди да се запозная с Александър Балабанов“.

Впечатляваща е жаждата за знания на бъдещия голям специалист по класическа филология, когато с магаренцето, с което търгувал дребни стоки край Щип, той тръгва за столицата на Княжество България, а когато пристига, продава своя верен другар за 49 лева, с които осигурява издръжката си за месец. Записва се отново в IV клас (макар

че го е изкарал в Солунската гимназия), но вече в Класическата гимназия – единствената мъжка гимназия тогава у нас. Авторът на „Големанов“ Ст. Л. Костов, който тогава е бил ученик в пети клас там, го описва такъв, какъвто го е видял през 1895 г.: „Невисок, дребен, с остър чиннос, червено лице, малки живи очи, къдрава черна коса, току-що поникнал къдрав мъх по бузите като бакенбардите

сп. „Български преглед“, това му дава възможност да се яви на конкурса за стипендия по класическа филология и да учи шест години в Лайпциг. Защитил докторска дисертация, неспокойният по дух и темперамент млад учен е назначен за гимназиален учител – какво златно време за нашето тогавашно образование! Той бързо се сприятелява с кръга около В. „Българан“ и оттогава започва неговото

творчество, ръководена от проф. Иван Д. Шишманов. След преживените катастрофи от двете балкански войни и Първата световна война Балабанов е избран за професор, той е първият титуляр на Катедрата по класическа филология и работи в Софийския университет в продължение на 40 години. През тези размирни десетилетия животът му е бурен и пълен с успехи и неуспехи, с лични дра-

Когато у нас гостува МХАТ, той публикува статията „Художествен театър или Вишнева градина“ с редица бележки за играта на артистите, въпреки че спектаклите на един от най-авторитетните руски театри са били посрещнати възторжено от нашата публика. През 1923 г. Министерството на просвещението възлага на прославения творец да раздаде първите четири награди за литература, за които със свои произведения са участвали 66 писатели. Когато резултатите са оповестени, ненаградените автори организират двудневно съюзно заседание и Балабанов е изключен от Съюза на българските писатели – един уникален случай, но сякаш не изненадващ, когато герой в него е маститият учен и критик. Самият той волюва с д-р Кръстьо Кръстев в статията „Трагедията на един литературен догматик“, но вече с по-мек тон написва и друга: „Доктор Кръстев като човек“.

Забележителен е неговият принос в нашата литературна периодика. Павел Генадиев го привлича със Симеон Радев за създаването на сп. „Художник“ (1905 – 1909), което оставя трайна диря с публикуваните там статии и рецензии. Особено значим е приносът на Балабанов като създател на първия наш литературен седмичник „Развигор“ (1921 – 1927). В него като съредактори и автори привлича Елин Пелин, Димитър Б. Митов и младия литератор и библиограф Тодор Боров – негов студент и съратник, на когото дължим събирането и издаването на сборниците „Студии, статии, рецензии, спомени“ (1973) и солидният том, в който са включени „И аз на тоя свят“ и „Спомени от разни времена“ (1985). Вестникът се отличава с богатото си тематично съдържание, с утвърждаването на творец като автора на „Гераците“, с верните си идейно-естетически оценки за редица книги, със стремежа нашата литература да се издига на по-голяма художествена висота.

Важен щрих от богатата биография на Ал. Балабанов е участието му в патриотичните акции, породени от

Александър Балабанов и Елин Пелин

на Пушкина, небрежно обличен, разкривена яка, нескръбно вързана вратовръзка, толкоз нескръбен, че дори цигара не можеше сваятно да си свие и да я залепи – все някаква крива, издута, изтърбушена, толкоз разпилян и разсеян, че неговата разсеяност стана и си остана пословична между неговите другари“. Въпреки че е кметски син, непокорният ученик почти не е получавал издръжка, заради голямото

голямо приятелство с Елин Пелин, за което и двамата разказват живо и колоритно, с присъщия им хумор.

Много интересно, дори занимателно в кариерата на Александър Балабанов е, че той никога не остава само кабинетен учен, не се затваря в строгите и често догматични научни сфери, а винаги е обществено ангажиран и отзивчив към съвременните проблеми. На 6.X.1909 г. е из-

ми, и съпътстван с анекдотите за неговата професорска разсеяност. Елин Пелин напомня за казаното от Александър Балабанов в стихотворението „Бурени“ за самия себе си: „На теория невъзможен, но в действителност съществува“.

Творческите изяви на Балабанов са белязани с противоречиви оценки и често са предизвиквали остри реакции, особено от засегнатите от

семејство и материалните трудности на бащата.

Когато Балабанов превежда две от най-важните Омирови песни и ги отпечатва в

бран за частен доцент в Университета, а на 19.V.1912 г. вече е утвърден за редовен доцент в Катедрата по сравнителна литературна ис-

неговите критически мнения. Един от големите му сблъсъци е със Светия синод по повод критиката му за превода на Евангелието през 1910 г.

участта на българите в нашите земи, откъснати заради войните, привлечен за това от ВМОРО. Когато след Междусъюзническата война Националният съюз прави опит за уния против опитите да се привлече местното население за сръбски или гръцки интереси и да се притъпи неговото национално съзнание, Балабанов е активна фигура и оглавява официалната делегация за преговори с чуждестранните представители, като изтъква насилията над българите. Заедно с проф. Илия Георгов и Тодор Павлов, също роден в Щип, Балабанов е упълномощен от Централния комитет на ВМОРО да посети някои столици и да поставя там въпроса за автономия на Македония. На голям митинг във Виена през лятото на 1913 г. той открито заявява: „Няма да престанем да искаме пълна автономия за българите в Македония, в противен случай не ще има мир на Балканите!“. И по време на Първата световна война той активно се опитва да се намери някакво разрешение на Македонския въпрос, но пак без успех. Той участва в учредяването на Македонския научен институт.

През 1934 г. неговите най-близки приятели организират юбилей на „тоя забележителен българин, който изживя живота си докрай по свой собствен път“ (Т. Боров). Симеон Радев е избран да произнесе тържествената реч, впечатлила всички присъстващи. Издаден е и специален сборник за юбилея.

Малко преди да почине на 30.XI.1955 г. – 2 месеца преди да навърши 77 години, болният професор споделя не без самоирония: „От нищо не съм се въздържал в живота си и ето сега болестите са събрани в мен на конгрес“. Писателката Яна Язова, която той открива и високо цени, към която е изпитвал несъмнено дълбоки чувства, му посвещава първата си стихосбирка „Язове“ (1931). Той е прототип на главните герои в нейните романи „Ана Дюлгеров“, „Капитан“ и „Соления залив“.

Връстникът на професора Симеон Радев го надживява с 11 години. Той също има изключителна биография, която носи белезите на времето по различен начин, но техният вътрешен богат духовен свят ярко изпъква с общи черти и те неслучайно са били свързани приживе. В живота на Симеон Радев има

само една жена – неговата съпруга Бистра Винарова, художничка, и един син – Траян. Семейството, от което произхожда, е било доста заможно, така че не е изпитал мизерията на юношата Александър Балабанов в София. Учил в родния си град, Охрид и Битоля, той става стипендиант на Българската екзархия във Френския султански лицей на Галата сарай. На път за Цариград получава и своето патриотично революционно кръщение – заклева се лично пред Гоце Делчев като член на ВМОРО. Неговият труд „Македония и Българското възрождане през XIX век“ (1918), издаден отначало на френски език, а след това преработен и преведен на български, е обобщил редица важни наблюдения и анализи, свързани с националния живот и история.

Показал отлични научни и творчески възможности, Радев учи право в Женева, а по-късно и в Париж, като през тия години проявява интерес и към журналистиката, като пише преди всичко за Македония и нейната историческа съдба. В своите спомени той разказва редица подробности от онова неспокойно време. Впечатляващото е, че младият правист и литератор е широко скроен, интересува се от различните идейни течения, дружи с хора, които не са му съвсем близки като начин на живот и поведение, всячески се опитва да вникне в сложните процеси от началото на XX век и това впоследствие му дава възможност да бъде не само историограф, писател, критик, но и дипломат.

Когато Стоян Шангов създава в. „Вечерна поща“, той става сътрудник, а от 1903 г. е вече главен редактор на този вестник. Той използва връзката си с редактора на „Новое время“ Суворин и си урежда среща с министър-председателя граф Витте, който бил известен с това, че е недостъпен за журналисти. Заедно с Никола Геннадиев, Петър Михайлов и Ставре Наумов има не много положително отношение към Русия и четиримата отстраняват русофила Шангов от „Вечерна поща“. През 1908 г. след Младотурската революция е един от организатори-

те на Съюза на българските конституционни клубове и писмата му до г-р Н. Геннадиев впечатляват със съдържанието си княз Фердинанд. Това изиграва роля за привличането му към дипломатическата дейност.

Участва в издаването на в. „Воля“, в който редактор е Трифон Кунев, а след това

Симеон Радев

го редактира г-р Н. Геннадиев. По повод на включването си в редакцията на сп. „Художник“ казва: „Припомням си винаги за възторжените планове на Павел Геннадиев за създаването на издателство и за насърчение на българската литература. Припомням си и другаруването ми с Александър Балабанов, най-оригиналният и сочен ум днес у нас“. По това време той написва и почти разгромяващата статия „Д-р Кръстьо Кръстев като литературен критик“. Т. Боров в спомените си подчертава, че Балабанов говорел винаги с любов за него, разказвал е как инцидентно, непредвидено подготвил своята статия срещу редактора на сп. „Мисъл“, за да отмъсти за написаното срещу Балабановия превод на „Фауст“, и споменава често за „Симона“. Той го вижда за първи път през 1933 г., когато е „пълномощен министър на разположение“ – на една сказка в университетската аудитория 45, където стават едни от най-големите литературни четения: „един почти дребен, деликатен, елегантно облечен мъж, към 50-годишен“.

Доста години по-късно след редакторската си дейност в сп. „Художник“ Радев казва за своето отношение към г-р Кръстев: „Той не чувстваше изцялата литература. Виждаше само нейната идейна страна. Нямаше художествена чувствителност, нито вкус. Той не можеше да оцени Вазова. С пренебрежение от-

тълкувател на големите личности от епохата след Освобождението и техните портрети са сред шедьоврите на перото му. Въпреки заетостта му като журналист, общественик и деец на македонското движение, той намира достатъчно време за труда на своя живот, вътрешно е убеден във важността на неговото създаване. Той е разказал достатъчно как е работил върху прославеното си съчинение, но ще цитирам само нещо съвсем на пръв поглед дребно, но много значимо за разбирането на автора и неговото произведение. Затворен въкъщи пред бюрото си, Радев е имал само един свидетел на къртовската работа: „Майка ми седеше зад мене, плетеше нещо и ме гледаше с умиление: „Пиши, синко, да станеш като Кирил и Методий!“. Това страшно ме вдъхновяваше“. Журналистът Христо Д. Бръзицов, интервюирал големия българин за в. „Литературен глас“, изтъква: „Симеон Радев не беше лесно достъпен – ценеше не само времето си, а и достолепието си“.

Още като ученик в Галатасарайския лицей Радев усвоява отлично френски, а след това говори още няколко езика, чете и разбира немски, проявява сериозни качества на човек, който владее живата реч и до края на живота си е сладкодумец – всички, които си спомнят за своите срещи и разговори с него, подчертават образната му реч. Може би това е една от причините за неговата сериозна кариера на дипломат.

Около 30 години Радев живее извън родината, но никога не престава да мисли за нея и нейната съдба. Един от тезиси, които са общували с него през последните му години, изтъква: „Живав характер живееше в този македонски българин, един от последните наши възрожденци по дух“. Екзарх Йосиф е бил изключително прозорлив, когато в юношата от Ресен съзира бъдещ голям талант и му осигурява сериозното образование в Цариград. Радев сам подчертава: „Жаждата да учим беше част от нашето родолюбие“. Когато умира на 15.II.1967 г., последните му думи са били: „Дадох ли нещо на България?“...

Двамата изключителни творци впечатляват както с богатото наследство, така и с нещо, което е рядкост: те са личности, белязали българското време!

Родолубивата фамилия Попович

Христина Женкова – Регионален исторически музей, гр. Ямбол

Васил Попович

„И на 1830 г., когато си отиде Русия, тръгнаха християните да бягат подир нея, и оставиха къщата... а някои ги продаваха и отиваха във Влашката земя, и като седяха няколко години, някои се завърнаха пак назад, та си дойдоха, а някои останаха там и до нине...“

Това са гуми от летописа на Жендо Вичев от Котел. Те описват събитията по нашите земи, които нанасят съкрушителен удар върху всички сфери от живота на българите от 30-те години на XIX век. „Голямото преселение“, „Голямото Московско“ – така очевидците описват емигрантската вълна от югоизточните български земи към Влахия, Молдова и Южна Бесарабия през 1830 г. Тя е резултат от война между Русия и Турската империя, даваща право на българите християни да тръгнат с руснаците на север, спасявайки се от разправа от страна на властта.

Около 7 хиляди от изселниците са ямболци. Сред тях е и семейството на ямболския търговец от Каргона Никола Попович, син на свещеник. С него и съпругата му Димитра тръгва и осемгодишният им син Константин (Костаки). Семейството се заселва първоначално в Крайова, а след това трайно в Браила (Влашко), който от 1830 г. в продължение на половин век се превръща в „Ямбол отвъд Дунав“. В Браила се раждат другите двама сина на семейството – Аврам и Васил (Василаки).

Костаки Попович завършва основното си образование в Браила, където освен българския изучава гръцки и влашки език. После – Одеския университет, където овладява руски, английски, френски и италиански език. Завръщайки

се в Браила с много високо и качествено за времето си образование и култура, постъпва на работа като преводач в английското консулство в Браила, а след това става и секретар на английската легация в Букурещ. Оженва се за София (Елизабета) Петрович, българка с потекло от Сливен. Имат пет дъщери – Матилда, Олга, Кириаца, Александрина и Мариета. В библиотеката си семейството притежава много класически книги на езиците, които членовете му владеят. Дълго време близките му пазят спомен за неговото умение да свири на цигулка, да пее български народни песни и да разказва детските си спомени от родния град.

Костаки Попович поддържа най-тесни връзки с Найден Геров, братята Евлоги и Христо Георгиеви, Георги С. Раковски, г-р Иван Селимински, Христо Ботев, Стефан Стамболов и други български възрожденци и патриоти. При обявяването на Кримската война 1853 – 1856 г. набира доброволци и със знаме заминава за Севастопол, където участва в отбраната на крепостта. Тази война той подпомага и финансово. За участието си в нея получава от руския император орден

„Св. Станислав“ втора степен. Основната дейност, с която се занимава до края на живота си, е търговия; бил е и представител на английско застрахователно дружество в Браила.

Дарителските жестове на изявения ямболец се изразяват под формата на материална подкрепа и разпространение на произведения на Раковски, както и парични средства за училищата в Ямбол и подпомагане в издръжката на българи, обучаващи се във Влашко. Най-активна е неговата дейност в подготвителната работа за създаването на Българското книжовно дружество, основано през 1869 г. в Браила в дома на ямболката Варвара хаджи Велева. На първото заседание, когато се приема и уставът на дружеството, Костаки Попович е избран за член на настоятелството. По-късно е преизбран за втори мандат в ръководството.

Костаки Попович умира в Браила на 12.XI.1876 г. на 55 години.

От неговите наследници известни и оставили следи в българската културна традиция са дъщерите му Матилда и Олга.

Матилда Попович записва името си в българската

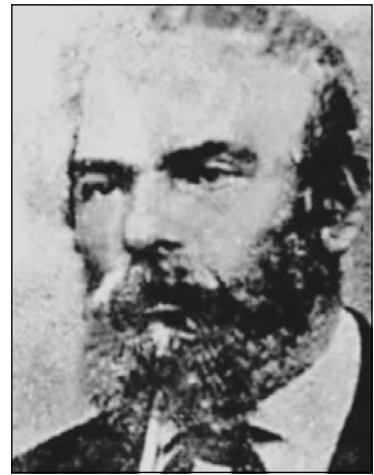
история като първата българска актриса. Тя участва в трупата на Добри Войников в театралното представление „Покръщение на Преславския двор“, изиграно за първи път в Браила на 11.V.1868 г. Свързва живота си с известния Петър Мятев от Котел. От брака си нямат деца.

Другата дъщеря Олга се изявява като преводач от английски. Тя превежда произведенията на пътешествениците по балканските земи Джорджина Маккензи и Аделина Ърби. Омъжена е, с 4 дъщери.

Васил Попович е третото дете в семейството на Никола Попович и по-малък брат на Костаки Попович.

Той е роден на 18.X.1833 г. в Браила, където получава и основното си образование с български, румънски и гръцки език. Заминава за Киев, където завършва гимназия, а след това от 1856 г. – Историко-философския факултет на Киевския университет „Св. Владимир“, но завършва в Москва (1861 г.). Той е един от най-просветените българи от това време и отлично владее румънски, руски, гръцки, френски и още някои славянски езици. В Москва се запознава и поддържа дългогодишни връзки с Марин Дринов, Любен и Петко Каравелови и други българи. Затова не е чудно, че през 1862 г. училищното настоятелство на Болградската гимназия го кани за преподавател. Той приема и учителства около пет години. Преподавателската му работа продължава и в Браила и Велес. През 1874 г. той е в Пловдив, където освен преподаване по български, френски и геометрия развива широка просветна и писателска дейност.

Костаки Попович

След Освобождението продължава преподавателската си дейност вече в Юнкерското и Военното училище в София. През 1880 г. става народен представител от Силистренски окръг. През 1881 г. е призван да стане учител по български език на новоизбрания български княз Александър Първи Батенберг. С неговата съпруга Елена имат един син – Никола В. Попович.

Васил Попович е първият български детски писател, автор на стихосбирката „Детска гуслица“ (1879 г.). Той издава първата българска повест „Откъси от разказите на моята майка“ (1859 г.), в която описва народния бит на ямболци от началото на XIX век. Изявява се като гаровит художник, създател на българската битова живопис, макар и самоук. Сътрудничи на много печатни издания и вестници за литература. Автор е на първото българско помагало за изучаване на български език. Взема участие в учредяването през 1869 г. на Българското книжовно дружество в Браила.

Заедно с брат си Костаки са сред инициаторите и ревностни дейтели за построяването на българска църква в Браила.

Умира в София на 9.VIII.1897 г.

Фамилията Попович, или „аристократичната фамилия“, както я нарича Захарий Стоянов, несъмнено има запазено място в историята на Българското възрождане. Почти всички нейни представители дават своя материален и морален принос за опазването и съхранението на българския дух в емиграция.

„Прег огнището“, худ. В. Попович

По стъпките на дедите ни

Мима Контаки – секретар на НЧ „Хр. Ботев 1928“

Войнишкият паметник в местността Сарфъкз

В навечерието на Първи ноември ще разкажа за група българи – съвременни будители, пазеци жив духа на българина, пример за родолюбие и съхраняване на българските традиции. Те са седем и са различни, но ги свързва едно: любовта към майка България. Техният кураж и решителност са запленяващи и заразителни.

Преди няколко месеца в читалището дойде кметът на село Ботево, общ. Тунджа, обл. Ямбол, Георги Танев и сподели, че с него се свързал Владимир Мъгла – бесарабски българин от Молдова. Предците на Владимир били родом от нашето село и заедно с група негови сънародници имали желание да го посетят. И не само, а да извървят пътя на своите предци от преди почти двеста години. Неговата молба била да разгледат селото ни и да научат повече за историята си. Така разбрах за тяхната инициатива „По пътя на дедите ни“.

След няколкоседмична трескава подготовка гостите пристигнаха на 26 юни 2019 г.

Запознах се с групата ентузиастични и Владимир Мъгла – преподавател по география и биология с корени от село Ботево (бивше Чомлеккьой), който е техен водач. Дългогодишният му приятел Александър Романеско с

предци родом също от село Чомлеккьой, към тях се присъединява журналистът Олег Косих. Чрез група в социалните мрежи се свързват със счетоводителката Нина Топалова от Кайракли, а почти на финала се включили 15-годишният Валентин Бучков, баща му Дима Бучков и лекарят Сергей Войняк. И така чрез популяризиране в социалните мрежи и тамошните медии и шестмесечна организация от страна на Владимир походът става реалност. Ръководителят на групата българи от село Троица, Република Молдова, решил да последват пътят на предците си, изселили се от село Чомлеккьой (дн. Ботево), през далечната 1829 г., които тръгнали след Руско-турската война с войските на руския военачалник Дибич Забалкански. В търсене на нов дом, в опит да се спасят от турското робство и кървавото отмъщение на османската власт тръгват над 600 бежанци, за да основат няколко нови селища с български корени в тогавашната руска империя.

И така пътят бил начертан и нашите приятели решават маршрутът им да започне от село Ботево и да свърши в село Троица, Леовски район в Молдова. Общо 515 километра за 12 дни извървяват пеша.

Посрещнахме ги в село Ботево. В кметството Георги Танев приветства гостите с хляб и сол и китка здравец. Нашите съграждани посетиха местната църква, училището и Войнишкия паметник в местността Сарфъкз. Горена върха поднесохме венци и цветя в памет на загиналите във войните ботевци. Гостите ни бяха разчувствани и поразени от гледката. Разказах им легендите, свързани с названието на върха. Те също разказаха как техните предци са пропътували тежкия път към свободата и надеждата за един по-добър живот.

След това в читалището поздравихме гостите с автентични песни (на които Нина знаеше текста) и стихове на Ботев, които рецитираха с ученик от местното училище. Тези моменти на споделена обща история разчувстваха всички ни. Кметът на Община Тунджа Георги Георгиев поздрави групата

да го направя, щото щеше да е много обикновено, трябваше да направим нещо друго..., да изминем целия път пеша, както са го направили те преди близо 200 години“.

Нина Топалова: „България е наша мечта, в която много поколения са живели и умрели и не са се върнали... Ние всички сме родени в български села, говорим български, опитваме се да запазим и народните традиции на България, които нашите баби ни предават. В нашите села има улици, кръстени на Ботев, празнуваме държавните празници – 3 март. Смятам, че този поход е не изпитание, а щастие да можем да го осъществим“.

След посещението на местността „Сарфъкз“ Олег Косих сподели с жителите: „Един от най-вълнуващите моменти бе, когато изкачихме баира, и навсякъде, докогато стига погледът, имаше обработени ниви – с царевича, слънчоглед, други култури.

едни българи са заминали от Ботево и на разстояние над хиляда километра с труда, усилията и навиците си са направили от пустинята истински рай. Същия, който са създали други българи, дошли след заминаването на предците ни, в същото село Ботево. Много силно е усещането да го осъзнаеш“.

Александър Романеско: „България е в моята душа и искам тука да живея. Подал съм документи за постоянно установяване в България“.

И само преди дни разбрах, че вече се е установил с цялото си семейство в София и събвда дългогодишната си мечта.

На другия ден, преди да тръгнат, в кметството се подписа договор за сътрудничество между село Ботево и село Троица. Кметът ни им подари икона на св. Богородица да бди над тях, да помнят своите корени. Отец Желю изчете молитва за тяхното богоугодно дело в храма „Рождество Богородично“ в селото.

Седмината българи тръгнаха на техния 515-километров преход. По стара българска традиция им полях вода за късмет. Пожелахме си здраве, благоденствие и тяхната постъпка да бъде последвана и от други българи, търсещи своите корени. Да се превърне в ежегоден гостуване и основа за много нови приятелства. С гордост и възхищение споделям с читателите на „За буквите – О писменехъ“ тяхната инициатива и нека тя служи за пример на всички ни. Да видиш България през техните очи е съкровено преживяване!

Църквата „Пресвета Богородица“ в село Ботево

за куража и смелостта им, пожела им посещението в родината да не бъде последно, а да е начало на нови и дълготрайни гостувания. Той подари на всеки от тях Библия, която да ги пази по пътя им. След поздравите нашите гости споделиха интересни случки по организирането на пътуването и впечатленията от гостуването си.

Владимир Мъгла: „Немного отдавна вкъщи дойде приятелят ми от детинство Александър Романеско и сподели, че е открил в Интернет селото в България, откъдето са дошли предците ни първо в Украйна, а после и в Молдова. Прииска ми се да посетя това място, да видя земята, на която са живели. А после реших не само

Баши същата гледка, която я имаме и в Бесарабия. И тогава пределно ясно разбрах: важното е не мястото, а хората. Преди двеста години

Снимка за спомен пред сградата на НЧ „Хр. Ботев 1928“

Думи, Образи, Места

140 години от обявяването на София за столица

Аделина Филева – директор на Софийската градска художествена галерия

*Ни един град в Европа не е изменил
тъй коренно своята външност!*
Константин Иречек

Софийската градска художествена галерия притежава над 22 000 творби. В колекцията се очертават различни приоритети. Една от посоките на колекциониране е свързана със София. Днес тази колекция наброява над 450 творби от края на XIX век до днес. Нейното начало е поставено през 1942 г. с учредяването на наградата „София в книги и картини“. Започва целенасочено събиране на произведения от български творци за столицата и нейния музей.

Това събиране продължава и през други конкурси и изложби – наградата на София, 1963 – 2002, ОХИ „София“. В последните десетилетия галерията допълва тази колекция, като продължава да откупува творби по темата.

Почти на всяко юбилейно десетилетие екипът на галерията разработва проекти с различен акцент. По повод 130-годишнината е разработен проектът „София. 100 лица“, който

предлага на публиката поглед към определени места – площади, булеварди, театри, храмове, паркове и др. Хронологията в този разказ се развива вътре в отделната тема. Така всеки може да усети от какво са се вълнували художниците през различните десетилетия и как са пресъздавали едни и същи знакови места в София.

По повод настоящия юбилей – 140 години от обявяването на София за столица – решихме да работим не само с нашата, а и с музейните колекции на галериите в страната, Националната художествена галерия, Регионалния музей за история на София, частни колекции, за да представим повече произведения, включително и неучаствали в изложби. Част от творбите в тази изложба са печелили първи награди. Почти всяка творба в настоящата изложба е знакова със свой принос за съответния период.

„Пазар в София“, 1899, худ. Антон Митов

„Площад „Народно събрание“, 1945, худ. Златко Бояджиев

„Час пик“, 1979, худ. Румен Гашаров

За настоящата юбилейна експозиция приехме хронологичния документален подход. По този начин в

изложбата „Думи, образи, места“ зрителят може да проследи израстването и промените в София.

Изложбата отразява живота и развитието на столицата през творбите на поколения български художници. Тази своеобразна разходка из знакови места и събития в София минава през платната на Антон Митов, Никола Петров, Иван Гецов, Цанко Лавренов, Никола Танев, Златко Бояджиев, Дечко Узунов, Текла Алексиева, Иван Курков, Лъчезар Бояджиев, Надежда Олег Ляхова, Кирил Прашков, Самуил Стоянов и др., след това през старите картички и документални снимки и оценките за града от български и чуждестранни пътешественици, учени, писатели, художници.

Абревиатурата на заглавието образува думата „дом“: *София е дом за всеки от нас и затова сме отговорни за нея.*

„Лято“, 1976, худ. Надежда Кутева

Сътрудничество и просперитет

Спогодба между Научния архив на БАН и „Матица черногорска“

Проф. Лизбет Любенова

Тази година Българската академия на науките празнува знаков юбилей – 150 г. от основаването на Българското книжовно дружество в Браила през 1869 г. Сред една от водещите инициативи е подписването на спогодба между Научния архив на БАН и „Матица черногорска“. По този повод в столицата гостува делегация от Подгорица, водена от черногорския министър на културата Александър Богданович, президента на „Матица черногорска“ Драган Радулович, генералния секретар Иван Иванович и представителя за Балканите Миролуб Орландич.

Идеята за по-тясно сътрудничество се породи през пролетта на тази година, когато от черногорска страна проявиха интерес към едно ценно притежание на Научния архив – „Цетински псалтир с последование“ от 1495 г. След пагането на Балканите под османска власт и ликвидирането на Търновската книжовна школа нуждата от богослужбни книги нараства изключително много. Тогава далновидният черногорски владетел Георги Църноевич закупува от Венеция печатница с кирилски букви и започва да печата богослужбна литература. Първото издание – „Октоих“ от 1494 г., излиза само 40 години след появата на печатната книга на Гутенберг.

На 11.X.2019 г. в зала „Иван Ев. Гешов“ на БАН се сключи договор за фототипно издаване на Псалтира. Директорът на Научния архив проф. дин Лизбет Любенова и генералният секретар на „Мати-

ца черногорска“ Иван Иванович подписаха необходимото споразумение. На събитието присъстваха министърът на културата на Черна гора Александър Богданович, посланиците на двете страни – Техни превъзходителства Меглена Плугчиева и Снежана Радович, председателят на БАН акад. Юлиян Ревалски, заместник-председателят чл.-кор. Васил Николов, вторият секретар на черногорското посолство Йелена Филипович и гр. На срещата гостите поздравиха акад. Ревалски за юбилея на БАН, като му поднесоха ценни подаръци.

Второто съпътстващо събитие – гостуваща изложба на тема „Черногорско печатане на кирилица“, се състоя в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ със съдействието на

директора доц. Красимира Александрова. Посветена е на 525 г. от отпечатването на „Октоих първогласник“ и 500 г. от издаването на „Псалтир“ и „Служебник“ на печатаря Божидар Вукович

Подгоричанин. Изложбата бе открита от министъра на културата Боил Банов и черногорския му колега Александър Богданович. Събитието бе уважено и от Негово Величество цар Симеон Втори

– правнук на черногорския княз Никола, проф. Стоян Денчев – директор на Института по информация и сигурност към Университета по библиотекознание и информационни технологии, Данка Барович – секретар на „Матица черногорска“ и графичния дизайнер на изложбата Сузана Пайович.

Сътрудничеството между Научния архив и „Матица черногорска“ се вписва в контекста на политиките на нашите страни за общността на Западните Балкани. Независимо от трудната си историческа съдба, народите на България и Черна гора са сред най-древните европейски поселения. Двете страни са преживели времена както на конфронтация, така и на съюзни отношения по времето на българския цар Самуил и особено през Балканските войни. Изложбата показва, че във векове на трудни изпитания кирилската книжовна традиция е била стожер за опазване на религиозната идентичност и ценностната система на балканските народи. Най-големият съдник в историята е времето, което има способността да отсява само значимото в живота на поколенията.

Двете събития за пореден път доказаха, че духовността е единственият път за просперитет и възход на държавите, които са направили своя верен цивилизационен избор.

Снимките са от подписването на споразумението в БАН и от изложбата в НБКМ.

Българският иконостас при гроба на св. Кирил, 1929 г.

През настоящата година, в която отбелязахме 1150 години от смъртта на св. Константин-Кирил Философ, или успението на св. Кирил Славянобългарски според църковния календар, се навършват и 95 години от началото на традицията на българските чествания за 24 май в Рим. Известно е, че след смъртта му на 14.II.869 г. в Рим Константин-Кирил Философ е погребан в базиликата „Св. Климент“. Разрушена и изоставена след силно земетресение в началото на XII в., по-късно тя е използвана за фундамент на днешната базилика. Мощите на св. Кирил са пренесени в параклиса на новия храм. През 1798 г. базиликата е ограбена от войските на Наполеон и заедно със скъпоценностите изчезват и мощите на светеца. Във връзка с 1000-годишнината на Великоморавската мисия на Кирил и Методий (1863) по разпореждане на папа Пий IX започват археологически разкопки, които разкриват предполагаемото място на гроба на славянския апостол. От мощите му обаче няма и следа.

Идеята за български чествания на 24 май в Рим принадлежи на проф. Любомир Милетич, преподавател в Софийския университет и бъдещ председател на БАН. През пролетта на 1924 г. той се намира в италианската столица за свои научни проучвания. По негова иници-

атива е учреден „Комитет по уреждане отпразнуването на българския национален празник св. св. Кирил и Методий в Рим“. Подкрепен от легацията на Царство България, комитетът призовава българската колония да почете гроба на св. Кирил на 24 май. Празникът продължава и на другия ден с официален прием. Сред присъстващите се открояват сенатори, депутати и учени, както и утвърдилият се вече българист Енрико Дамиани и известният в България скулптор Арнолдо Дзюки (автор на паметника „Цар Освободител“ в София). Там е и цялата българска колония в Рим, начело с пълномощния министър Георги Радев.

Като следствие от инициативата на проф. Милетич, през 1926 г. в Рим е учредено Българско академическо дружество „Св. Климент“, което обединява българските студенти в италианската столица. Още в първото си заседание то обсъжда възможността да се предприемат мерки за увековечаване на паметта на св. Кирил и по-достойното съхраняване на неговия гроб. За целта е учреден комитет от членове на дружеството и служители в легацията. В резултат на общите усилия и на скромните средства на българската колония, на 24 май 1929 г. в базиликата „Св. Климент“ при гроба на Константин-Кирил Философ е открита с подобаваща тържественост възпо-

Увековечаване

Българските чествания на празника на Кирил и Методий в Рим (1924 – 2019)

Проф. Светлозар Елдъров

менателна плоча с изображение на светеца и с надпис на български и латински: „В памет на Българския равноапостол и просветител Св. Кирил от Българския народ“.

Раздвижването на царската легация и българската колония в Рим е подтикнато и улеснено от редица благоприятни обстоятелства – добрите отношения с Ватикана, олицетворявани от апостолическия делегат в България архиепископ Анджело Джузепе Ронкали – бъдещия папа Йоан XXIII; тесните политически връзки с Италия, скрепени през 1930 г. с династичен съюз чрез сватбата на цар Борис III с принцеса Йоанна Савойска; липсата на интерес у други славянски страни и народи към тази светиня. През 30-те години базиликата е обект на поклонничество от много българи.

В годините на Втората световна война честванията за 24 май при гроба на св. Кирил се поддържат от българските католически свеще-

поклонение предимно за българските емигранти в Рим и Италия. Техните чествания неизменно се провеждат в базиликата „Св. Климент“ с църковна служба от български католически свещеници. За официалните представители на Народна република България поклонението пред християнската светиня е несовместимо със социалистическия празничен календар и затова центърът на честването се пренася в българското посолство, където за 24 май се организира тържествено събрание. При гроба на св. Кирил само се изпраща малка делегация, която да постави букет или венец от името на партийното и държавното ръководство.

Новият дух на 60-те години не само укротява страстите край гроба на Константин-Кирил Философ, но и се възплащава в едно дългоочаквано откритие. През лятото на 1963 г., точно за честването на 1100-годишнината на Великоморавската мисия на славянските апостоли,

ниалност мощите на св. Кирил са положени в построения по времето на папа Лъв XIII (1885 г.) параклис на славянските апостоли в базиликата „Св. Климент“. Честта да отслужи славянската литургия и да поеме безценната урна се пада на българския епископ Кирил Куртев. С този жест папата не само засвидетелства уважение към ролята на България за утвърждаване на Кирило-Методиевото дело, но и публично демонстрира интереса си към българските католици. Историческата церемония е увековечена в иконата „Възвръщане мощите на св. Кирил“, която се съхранява в криптата на униатската църква „Успение Богородично“ в Пловдив.

Трябва да минат още пет години, за да узрее идеята за организиране на по-достойно честване на славянските апостоли в Рим. Това става през 1968 г. с официална българска делегация за 24 май в италианската столица. Тя е водена от Знеполския епископ Йосиф и е в състав от 64 души, от които 22 представители на православната и католическата църква, а останалите са учени, артисти, държавни служители и др. Делегацията е приета и от папа Павел VI. Оттогава това ново поклонничество се превръща в традиция.

За зла участ нахлуването на войски на Варшавския договор в Чехословакия на 20 август с.г. отново нажежава международния климат и големите планове пропадат. Поради тази причина партийно-държавният връх в София взема решение да не изпрати българска делегация в Рим за 1100-годишнината от смъртта на св. Кирил през 1969 г. Дистанцирането на България от честванията създава културно-политически вакуум, от който се възползва Югославия в лицето на Социалистическа федеративна република Македония. В навечерието на 24 май 1970 г. при гроба на светеца е монтирана възпоменателна плоча с надпис: „На св. Кирил Всеславянски просветител с

Българско честване в базиликата „Св. Климент“, 24 май 1941 г.

ници и семинаристи, които следват в различни университети, семинарии и колежи в Рим. Българската легация също празнува, но не в базиликата „Св. Климент“, а в руския православен храм в Рим.

След 9.IX.1944 г. кирило-методиевската традиция е изместена от идеологията на новия режим и датата 24 май отстъпва мястото си на 9 септември.

След войната гробът на св. Кирил има значение за

проф. Леонард Бойл открива частица от мощите му в домашния параклис на старата аристократична фамилия в градче на Адриатическото крайбрежие. На 15.XI.1963 г. новоизбраният папа Павел VI представя скъпоценните реликви в Сикстинската капела пред 250 кардинали, архиепископи и епископи, дошли във Вечния град за втората сесия на Ватиканския събор. На 17 ноември с още по-голяма тържественост и церемо-

паметта на св. Кирил

благодарност от македонския народ“. Оттогава в съперничеството между българската емиграция и официалната българска делегация се намесва и „македонският фактор“.

България усилва интереса си към Кирило-Методиевите чествания в Рим в средата на 70-те. В най-голяма степен това се дължи на проф. Александър Божков, съветник в посолството ни в Рим. През януари 1975 г. той общава идеите си в обширен доклад, озаглавен „Изучаване, съхраняване и популяризиране на паметниците от италианските църкви, музеи, архиви и пр., които са свързани с българската история и култура“. Сред тях се открояват поставянето на ново мозаечно пано при гроба на Константин-Кирил Философ, паметна плоча при гроба на епископ Петър Парчевич в друга римска базилика, паметник на Кирил и Методий в двора на българското посолство и др. Част от тях се осъществяват във връзка с гостуването на българската делегация в Рим начело с Тодор Живков, Петър Младенов и Людмила Живкова през юни 1975 г. и аудиенцията им при папа Павел VI.

Тодор Живков при папа Павел VI, 27 юни 1975 г.

Българските поклонения при гроба на св. Кирил в Рим навлизат в по-благоприятен период на развитие в понтификата на папа Йоан Павел II. Избирането му на 16.X.1978 г. е оценено положително от българска страна с оглед на наближаващите чествания на 1300-годишнината на България. Неслучайно първият външен министър на страна от Източния блок, който посещава новия папа

още в края на 1987 г., е Петър Младенов. Пред него папата поляк изтъква любовта си към България и дава висока оценка за нейния принос в световната цивилизация, за мястото и ролята на Кирил и Методий в европейската култура и за славянството.

С подчертано внимание Йоан Павел II посреща и българската делегация за честванията на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост през 1979 г., сред която се открояват изтъкнати учени като Петър Динеков, Иван Дуйчев, Александър Фол и др. Делегацията е приета сърдечно от папата, който още веднъж изказва своето преклонение към приноса на България за съхраняване и разпространяване на Кирило-Методиевото дело. Успоредно с официалните мероприятия текаат и други български инициативи – изложби, конференции, концерти, лектории. Честванията на 24 май 1979 г. в Рим и на други места в Италия са дотолкова успешни, че изкарват от равновесие дипломатите в югославското посолство, което официално протестира пред Ватикана за прекомерното изтъкване

Гробът на св. Кирил в наши дни

Азджа срещу папа Йоан Павел II на 13.V.1981 г. Който и да е поръчал и организиран това престъпление, със сигурност не е мислил доброто на България и българите.

Трябва обаче да се отбележи, че кризата в българо-ватиканските и българо-италианските отношения не се отразява върху Кирило-Методиевите чествания в Рим. Дори в периода на най-яръстната антибългарска пропаганда във връзка със „Случая Антонов“ папа Йоан Павел II продължава всяка година за 24 май да приема официалната българска делегация. Затова не е случайно, че едно от най-сполучливите чествания на празника се осъществява през 1985 г. Тогава във връзка с 1100-годишнината от смъртта на св. Методий са организирани различни български научни и културни прояви в Рим, сред които се откроява изложбата на старобългарски ръкописи от Ватиканската библиотека.

Рухването на тоталитарния режим на 10.XI.1989 г., демократизацията на българския политически живот и европейската интеграция на България откриват нови възможности за утвърждаване и развитие на кирило-методиевските чествания в Рим. Отпада и негативното въздействие на „българската следа“, след като лично папа Йоан Павел II при посещението си в България през май 2002 г. заяви, че не вярва

в нея. Неговите слова тогава бяха истинска възхвала за първенството на България и българите в съхраняването на културно-историческото наследство на славянските апостоли. Същото направи и папа Франциск при гостуването му в България през юни 2019 г.

В последните години обаче българските чествания на това свято място сякаш загубиха доста от тържествеността си блясък, националната символика и културно-историческия смисъл. За сметка на това македонската стра-

на им обръща все по-голямо внимание, като ги използва за пропаганда на своята интерпретация на Кирило-Методиевото културно-историческо наследство. Как ще се развият в бъдеще Празникът на славянските апостоли и поклоненията пред гроба на Константин-Кирил Философ в Рим в светлината на решенията за общи чествания от България и Северна Македония по Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество, остава да видим.

Мозаечното пано от 1975 г.

УниБИТ откри акад пред Националн

Обръщение

на проф. дн Ирена Петева,
ректор на УниБИТ

За мен е изключителна чест да бъдем заедно в този тържествен момент – тук, пред паметника на светите братя Кирил и Методий и Националната библиотека, която е и първият дом на нашето висше училище след създаването му.

Убедена съм, че всички ние сме съмишленици по отношение на факта, че в съвременната динамично променяща се конкурентна среда, базирана на постиженията на науката и технологиите, най-важният фактор, определящ успеха в живота, е образованието. Водени от тази идея, ние – академичният състав на Университета по библиотекознание и информационни технологии, се стремим да предоставим на студентите и докторантите основни умения, необходими на всеки човек в XXI век – като стремеж за учене през целия живот, критично мислене, творчески способности, поемане на отговорност, ефективни комуникационни умения за работа в екип и не на последно място – умения за прилагане на придобитите знания в практиката.

Уважаеми първокурсници,

Вие вече сте част от академичната общност на едно от най-динамично развиващите се висши училища. Ще си позволя да припомня, че както нееднократно е подчертавал проф. Стоян Денчев – дългогодишният ректор, настоящ председател на Общото събрание и основен двигател на промените в УниБИТ: „То не е нито най-старото, нито най-голямото висше училище у нас, но е най-българското“.

Независимо от динамичните промени в обществото, нашият университет се стреми и успешно успява да отговори на предизвикателствата пред висшето образование, за което свидетелства и вашият избор да станете наши студенти. С гордост ще заявя, че за поредна година всички места във всички направления и специалности са запълнени. Това е плод на усилията на цялата ни университетска общност не само да си върши работата, а да я върши така, че да утвърждава и издига имиджа на УниБИТ.

Уважаеми колеги,

Скъпи студенти и гости,

Като дългогодишен член на академичната общност на УниБИТ съм участвала във всички тържествени церемонии при откриване на учебната година. Сега имам честта да се изправя пред вас като Ректор. Тази чест за мен е изключителна привилегия, но и огромна отговорност, защото заставам пред една респектираща аудитория – академичната общност, студентите, докторантите и приятелите на Университета по библиотекознание и информационни технологии!

Пожелавам много здраве, лично щастие и успехи на всички!

А към студентите първокурсници се обръщам с „Добре дошли в нашето голямо и сплотено семейство – Университета по библиотекознание и информационни технологии!“.

На добър час!

Академичното ръководство

550 първокурсници от Университета по библиотекознание и информационни технологии, преподаватели, десетки гости изпълниха площадното пространство около паметника на св. св. Кирил и Методий пред Националната библиотека за откриването на новата 2019/2020 академична година на 1 октомври. Тържеството уважиха дипломати, народни представители, духовници, ректори на висши училища, общественици, учени от БАН.

Проф. Стоян Денчев, дългогодишен ректор на УниБИТ (2002 – 2018) и председател на Общото събрание, откри

официалната церемония. Час по-рано той посрещна всеки от гостите и го настави на специално подредените около монумента столове. Там бяха и първокурсниците, облечени в тържествени академични облекла.

Всички ние сме съмишленици, убедени, че в съвременната динамично променяща се, базирана на постиженията на науката и технологии среда най-важният фактор, определящ успеха на човек, е образованието. Водени от тази идея, ние – академичният състав на УниБИТ, се стремим да предоставим на студентите и докторантите

Преподаватели и гости на откриването на учебната година

Академичната си година открива Националната библиотека

Водство на УниБИТ

основни умения, необходими на всеки човек в XIX век – за учене през целия живот, критично мислене, освобождаване на творческите способности, поемане на отговорност, ефективни комуникационни умения за работа в екип. С тези думи новият ректор на УниБИТ проф. дн Ирена Петева откри празника. Тя се обърна специално към проф. д.ик.н. Стоян Денчев, за да му благодари за идеята откриването на академичната година да бъде пред Националната библиотека, където преди 70 години се създава Държавният библиотечарски институт – днес УниБИТ. И припомни със задоволство думите му като основен двигател във възхода на университета: „УниБИТ не е нито най-старото, нито най-голямото, но е най-българското висше училище“.

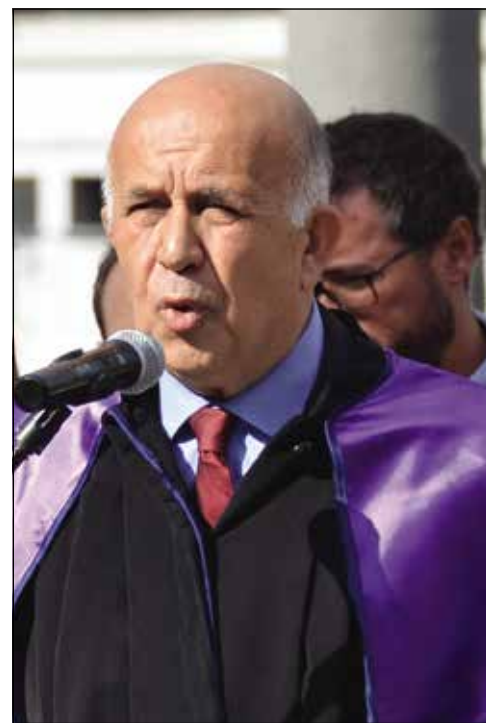
От името на първокурсниците слово произнесе студентът от специалност „Комуникации и информиране“ Иво Владимиров. Специалният гост – телевизионният водещ Николай Кънчев, призова присъстващите да се стремят към знание и познание, стъпвайки на историята, класическата българска литература, новата поезия. Той им по-

жела да ценят и парите, за да помагат на хората в нужда.

С топли думи в приветствени адреси към ръководството на УниБИТ се обърна президентът Румен Радев, вицепремиерът и министър на външните работи Екатерина Захариева, Красимир Вълчев – министър на образованието и науката, Милена Дамянова – председател на Комисията по образование и наука в 44. Народно събрание, генерал-майор г-р Груди Ангелов – началник на Военната академия „Г. С. Раковски“, проф. дфн Анастас Герджиков – ректор на СУ „Св. Климент Охридски“, и др. Събитието благослови Негово Преосвещенство Тивериуполският епископ Тихон.

Академичното ръководство – облечени в тоги и с медальони по традиция и академичен канон, поднесе венец в знак на признателност на светите равноапостоли. С цветя от студентската общност бе отрупан в края на церемонията паметникът, пред който всички се сниха за спомен от първия учебен ден на академичната 2019/2020 година. За присъстващите имаше и подарък – чадър с цветовете на дъгата: да напомня в следващите есенни дни за слънчевия път на науката.

Църковният хор при Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ с диригент Димитър Димитров украси тържеството с химна „Многолетие“

Проф. Стоян Денчев

– песнопението от православния церемониал, с което се пожелават дълги години живот и благополучие.

УниБИТ има 70-годишна история, развива модерна наука, но пази и родните традиции. Фактът, че стартираме юбилейната година пред книжовния храм на България и посрещаме новия випуск в родния ни дом, символизира нашата почит и дълбоко уважение към паметта на българските будители и нашите възрожденци, че помним историята и предаваме на поколенията след нас ценностите на християнската мисия и делото на славянските апостоли, каза в заключение на празничния ден – вече в двора на УниБИТ проф. Стоян Денчев.

Д-р Евелина Здравкова

Църковният хор при Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“

Еманация на будителския дух

150 години от създаването на читалище „Съгласие“ – Плевен

Проф. Мария Младенова

Народно читалище „Съгласие 1869“, гр. Плевен

Много читатели, приятели, почитатели, бивши и настоящи сътрудници и партньори на институцията, политици и общественици се събраха в салона на читалище „Съгласие 1869“ на 30.IX.2019 г., за да отпразнуват заедно неговата достолепна годишнина и представянето на юбилейния сборник „150 години читалище „Съгласие 1869“ – Плевен“, посветен на празника на културната институция, основана на 1.XI.1869 г. от учителя Нестор Марков – ярък представител на

бяха прочетени от водещата на събитието – актрисата Мариета Калъпова от Драматичния театър „Иван Радоев“: от президента на България Румен Радев, от чл.кор. Вежди Рашидов – председател на Комисията за култура и медиуми към Народното събрание, и от Университета по библиотекознание и информационни технологии, носещ подписите на ректора проф. дн Ирена Петева и на почетния председател на Съюза на читалищата проф. д.и.к.н. Стоян Денчев.

културния елит на нашата възрожденска интелигенция. То е създадено само няколко месеца след формирането на частния революционен комитет в града от Васил Левски. Тържеството започна с песента „На Плевен с любов“ в изпълнение на вокалната група „Арлекино“ към читалището, по текст на Надежда Захариева, а музиката е на Хайгашод Агасян – приятел и на групата, и на читалището.

По повод на забележителния юбилей читалището получи много поздравителни адреси от библиотеки, читалища и културни институции в страната. Три от тях

В своя поздравителен адрес президентът отбелязва: „Летописът на авторитетната просветна и културна институция читалище „Съгласие 1869“ е в неделята връзка с историята на титаничния възрожденски дух и сила. През цялата си дълголетна и впечатляваща история читалището отстоява своята водеща позиция като институция на българския дух, защитник на културните и обществените традиции на народа ни. И днес читалище „Съгласие 1869“ изпълнява значими културно-просветни задачи, съхранява и обогатява уникална библиотека, полага

грижи за успешните изяви на своите школи“.

По повод юбилея на читалището бе връчен Почетният знак на Общинския съвет в Плевен.

Председателят на читалищното настоятелство Ивайло Атанасов връчи Почетния знак на читалището на Виолета Радева – от десетилетия ръководител на балетната школа, която е

печат за събития, организирани от читалището; разкрита е безценната колекция от летописи и старопечатни книги на читалището“.

Тя подчерта и приноса на научния консултант на сборника проф. д.и.к.н. Мария Младенова, на научните рецензенти проф. д.и.к.н. Стоян Денчев и доц. дн Цветанка Панчева, на редактора Светла Девкова.

на читалището за създаването на музикалния културен институт, както и за своя творчески път, тясно свързан със „Съгласие 1869“. Поздрав към юбилея отправи и Момчил Георгиев – генерален секретар на Българската асоциация на работещите в областта на културата (БАРОК).

На финала председателят на читалищното настоятелство очерта приоритетите в стратегията за бъдещата дейност на институцията, като постави акцент върху работата с учениците, за да се преодолеят някои смущаващи резултати, свързани с функционалната им неграмотност.

Празникът за годишнината завърши под звуците на „Многая лета“ в изпълнение на великия български бас Борис Христов, а гостите, станали на крака, адмираха читалището – еманация на

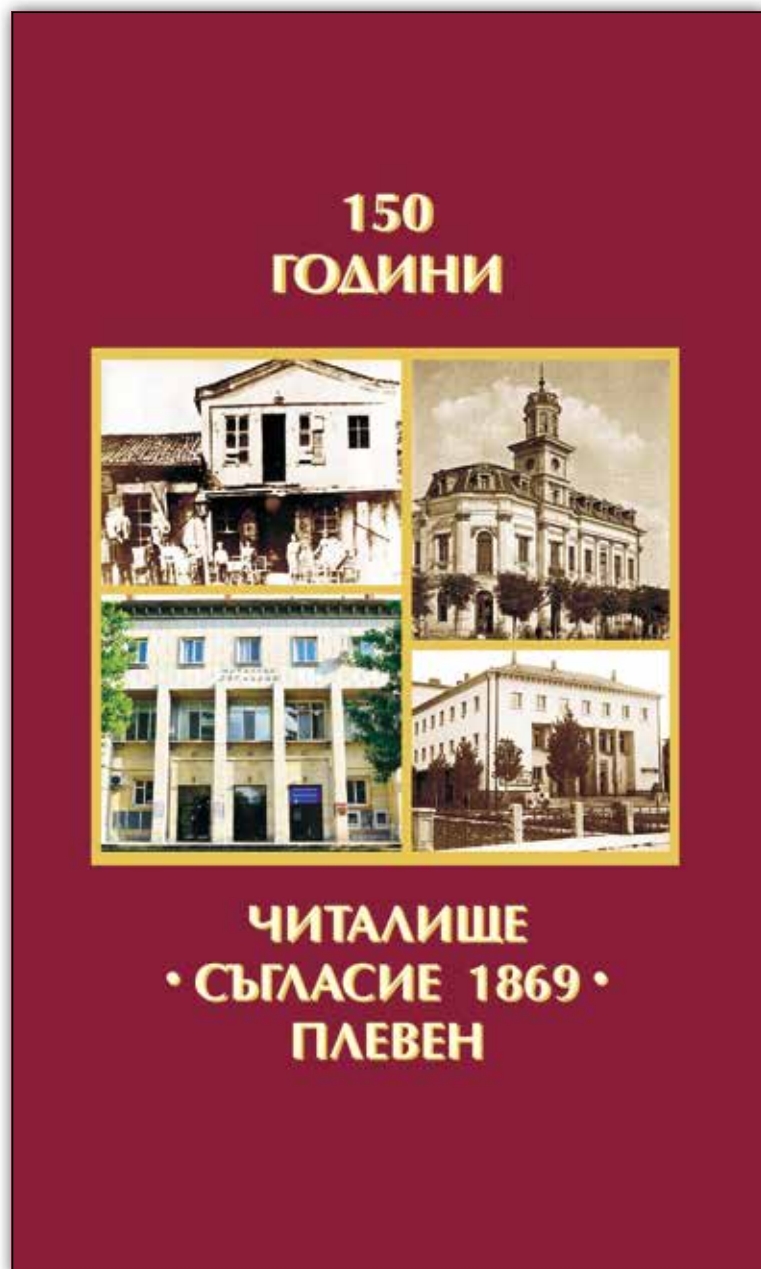

Вокална група „Арлекино“

първата в страната и тази година отбелязва своята 65-годишнина.

В изказванията бе отбелязано, че в своята дълголетна история в ръководството на читалищното настоятелство винаги е участвал елитът на плевенската интелигенция, на което се дължат и големите успехи на читалището. Не бяха подминати и фактите, че именно в „Съгласие“ се поставя началото на театъра в Плевен, на Археологическия музей, както и на Плевенската филхармония, чийто директор е бил и председателят на читалищното настоятелство Ивайло Атанасов.

Юбилейния сборник „150 години читалище „Съгласие 1869““ представи изтъкнатата краеведка от Регионалната библиотека „Христо Смирненски“ Вили Томова. Анализирайки задълбочено съдържанието му от 358 страници, тя изтъкна, че той съдържа „много стойностни публикации, свързани с историята на читалището; публикувани са биографични подробности от известни автори за личности, свързани с най-старата културна институция в Плевен; публикувани са изследвания за отзвук в националния и местния

Юбилейният сборник

Директорът на Плевенската филхармония Любомир Дяковски разказа за ролята

будителския дух на плевенчани от Българското възрождане и досега.

Частича от духа и историята ни

150 години от построяването на храма „Св. Св. Константин и Елена“ – гр. Одрин

Слово на †Старозагорския митрополит Киприан

Историците казват, че от миналото трябва да се вземе само огънят. И това не е случайно: пламъците му са запалени от събитията и искрят с релефността на станалото такова, каквото е. Този огън не може да бъде угасен, защото той е истински, а истината никой не може да победи.

Свети Паусий Хилендарски – този титан на духа и родолюбието, ни завещава да не забравяме станалото, а да го помним, да го носим в сърцето и душата си. Той ни убеждава: „Нужно и полезно е да познавате деянието на вашите бащи, както и всички други племена и народи знаят за своя собствен род и език...“.

Днес, когато честваме 150 години от построяването на храма „Св. Св. Константин и Елена“, вие – събрани тук заедно, изпълнявате завета на този светец, покровител и страдалец за добруването на народа ни.

Преди век и половина, на 3 март 1869 година, започва строежът на този прекрасен храм. Няколко години преди това наши майки и бащи, събирайки грош по грош, купуват терена, за да го има храма Божий.

Във време, когато оскърдцата е била ежедневие, гедите ни са оценили най-важното за топлината на родното ни сърце – вярата във Всепогателя Бога, и са съградили храм, който е видимо свидетелство за красотата на православната архитектура. Смесената каменно-тухлена зидария, гърбените тавани и интериорните орнаменти, изработени от гърбена пластика, носят топлината на българското огнище, на скръбта и кръстоносенето на родната ни душа, на трепетите и възжеленията ни за радост и свободен полет.

Всеки български православен храм е частича от духа и историята ни, жива клетка на Божията благодат, даряваща виталност и пулс на духовните ни дирения и молитвени стремления. Този труд на вътрешна и усилна молитва към Пресветата Троица винаги е бил в основата на делата на нашите предци. Затова не трябва да ни учудва фактът, че в тези години на лишения, скръб и

нищета гедите ни издигат храма, посветен на Св. Константин и Св. Елена. Само за шест месеца той е завършен в същата година, в която е започнат – на 25 септември.

Дали е случайно, че носи името на царствените покровители? Определено не! Свети Константин и Света Елена издигат из пепелта православния кръст, за да види цял свят, че силата, стаена в него от страданията на Спасителя, няма равна на себе си.

Това е силата на търпение, с което народът ни поколение след поколение върви достойно по своя трънлив път. Там е мощта на надеждата, с която българското сърце се е изправяло след всяка стрела, отправена в него. Там е и любовта, дарена им от Бога, с която предците ни създават поредния нов ден на Майка България: понякога мрачен, но никога сив.

Днес е ден за радост. Празник, който носи отрада. Ние очаквахме да го споделим с избрания и ръкоположен за Пастиреначалник на Светата митрополия на Агрианопол – Преосвещения Агрианополски митрополит Амфилохий и с благословението на Негово Всесветейшество архиепископа на Константинопол – Новия Рим, и Вселенски патриарх Вартоломей, към когото се обърна и Негово Светейшество Българският патриарх Неофит по решение на Светия синод на БПЦ-БП, с проба на празника да бъде отслужена от мое смирение Св. Божествена ли-

тургия и братска покана да бъдем заедно на значимата годишнина. Но по неизвестни за нас причини не получихме това благословение от Преосвещения митрополит на

Агрианопол Амфилохий, което доведе до умъчняване на нашето сърце, което винаги е питало добронамереност и доброотзивчивост към Църквата-Майка, надявайки се тази ситуация да не наруши братската хармония в църковнодипломатическите ни отношения.

Ние винаги сме уважавали Църквата-Майка и вярваме в мъдростта на нейните предстоятели. Също така осъзнаваме, че като братя в Христа, Който е любов (1 Йоан. 4:8, 16), сме призвани за диалог и той не може да бъде друг, освен добронамерен. Вярваме, че Всемилютивият Бог ще даде време на всички ни да осъзнаем стойността на тази истина.

Затова и днес изпращаме своя благослов на всички православни християни, дошли от близко и далеч да поче-

тат празника на българската църква „Св. Св. Константин и Елена“ – гр. Одрин.

Днес ни е дадена от Всемилютивия Бог възможност да почетем стореното от

нашите майки и бащи. Нека да не забравяме, че най-същественото е не само да се докоснем до делото им, но и да направим крачка към вярата, надеждата и любовта им! Дългът ни е всички тези духовни ценности да пренесем през нашето време и да го дарим на наследията ни.

Не можем да не изкажем огромна благодарност на премиера на Република България г-н Бойко Борисов, на дирекция „Вероизповедания“ към МС и г-н Емил Веленов – неин директор, за реставрацията и консервацията на този великолепен храм и въобще за съхранението на изконната ни православна вяра и запазването на българските традиции извън Отечеството ни.

Огромна благодарност и на г-н Васил Вълчев – генерален консул на Република България в Одрин, и на неговия екип

за неимоверните трудове, които извършват в дипломатическите отношения с властите в гр. Одрин, за запазване на културното и историческото наследство на Република България в гр. Одрин, за съхранението и опазването на двата исторически храма в гр. Одрин, за да бъдат действащи и посещавани от множество народ, за прекрасните взаимоотношения и приятелските полезни начинания със Старозагорската митрополия, с нейния митрополит и целия му екип.

Архипастирска благодарност изказвам и на отец Александър Чакарък за вседневните молитви, които той отправя към Всепогателя Бога за мир и благоденствие на всички пребиваващи в гр. Одрин православни християни, за това, че той остана българин и не предаде своето българско самосъзнание, независимо от различните фактори, които се мъчеха да му въздействат. Той продължи да носи любовта и милостта към нашето Отечество, полагайки огромни грижи заедно със своето семейство за запазването на красотата на храмовете ни.

И не на последно място благодарим на г-н Васил Лязе, който с много енергия и пламенност се грижи за имотите на Българския вакъф и е пряката ни връзка с Вселенската Патриаршия.

Да бъдем будители на доброто! По техния пример да не се отклоняваме от обичта към Бога и братята си, независимо от изпитанията и несгодите. Да им подражаваме в будната съвест и възвисения дух. Да почувстваме омаята от тази изстрадана болка, която носи родолюбието, и мечтата Майка България да пребъде! Дължим го на тях, на себе си, но и на сърцата, които ще затуптят след нас – тези на децата ни.

Бог да благослови вас – всички страдащи и вярващи души! Да ни дава път, сили и духовна енергия да бъдем носители на истината и на Този, който казва: „Аз съм пътят, истината и животът“ (Йоан. 14:6). Амин.

„Йордан Радичков“, худ. Светлин Русев

Някъде около 1986 г. прарех портрет на Данчо. Той беше сериозен и точен модел и докато рисувах, почти не говореше. Седеше на стола замислен, вгълбен и обърнат навътре към себе си.

Не знам какво съм „хванал“ от него, но усещах, че диспанцията от няколко метра, която ни делеше, докато рисувах, не е празно пространство, а хилядолетия, в които човешката духовност се е формирала, откривала е флората и фауната, Бога и Дявола, доброто и злото, видимото и невидимото. И заедно със словото са обикаляли Вселената и Калиманица, надничали са в езическите обичаи и легенди, в притчи и митове, в сврачи гнезда и леговища на хищници, посрещали са началото и са изпращали края на света в гървения сандък на спасителя Ной... А думите само чакаха почивката между сеанса и пуснати на свобода, палаво, непослушно и изгрово се закачаха със своя родител, обикаляха около него, подскачаха ту на единия, ту на другия крак и като че ли между другото изпускаха някоя мъдрост, над която мисълта на човечеството се е трудила хиляди години.

Една през друга думите се блъскаха за почетно място в душата на своя стопанин, а той ту ги хока, ту ги вика и котка или грижовно ги завръща от забранени места, докато ги изпусне в някоя жабешка история, където обсъждаха световните и вселенските проблеми, или ги нареди клекнали, притихнали, смълчани и изпълнени с илюзии до мамещото море на демокрацията.

Търсейки в портрета това, което винаги ни убягва или рядко постигаме, наблюда-

вах седналата, смалена и леко презгърбена фигура на Данчо – самотна и като че ли загубена в някаква своя вселена. Разделена между мрака и светлината, в която проблясваха като светкавици странни сияния, омайно биле, тревясала памет, вербологи, цъкащи хора и загубени съвести, поверия, мистика, неясност... и едно скитащо между звездите скиорче, изпреварило всичко с буквите си самоделни ски.

Като човек, който вярва, че земните неща са само грехата на вселенските работи, винаги съм имал чувството, по-точно усещането, че душата на Данчо идваше някъде от много далеч. Не знам колко милиарди по милиарди години я отделяха от времето, когато е нарамил торбичката с черкаските лакърдии и е тръгнал през времето и пространството да търси своята спирка в загубената под водата родна Калиманица.

В дългото си пътуване към Сузи и към този объркан и болен от собствените си лошотии днешен свят – от скука или от любопитство – Данчо е препрочитал тук-там някои писмени знаци на отминали цивилизации и с малкото детско моливче си е записвал нещо, прибирал го е в торбичката и леко усмихнат е продължавал.

А може би, за да не се губи време, скитайки се в безпределността на Вселената, съдбата направо го е пренесла от онези непознати планети, в които миналото и бъдещето живеят по комшийски, а времето е трупало безкрайна мъдрост, познание и някаква странна пъга, стоплена и озарена от човешката доброта.

Не знам много или малко Данчо остана на тази безразсъдна и замърсена земя?! Сега щеше да е на 75 години, а винаги съм имал усещането, че е на възрастта на човешката мъдрост. Не само ми е трудно – невъзможно ми е да приема, че ни е напуснал.

Вероятно като сеяч, който е засял нивата, се е прибрал да отгърне някъде много далече – върху някое бяло облаче, се чуди на глупостите, които неуморно сътворяваме.

Или полуприседнал в краката на Бога, му обяснява колко красив и несъвършен е светът в това изречение, с многото правописни грешки. А някой ден, като му дойде времето – скритото, отплатишното – там зад далечните хоризонти, самият Данчо ще ни повика... но и тогава, и след това, и много след това – Лазар ще мъдрува върху старата круша – вечен, дошъл от праисторията и останал със съдраните си гащи в света на интернет и компютрите.

Последните десетина години преди Тончо Жечев да си замине, съдбата често ни събираше заедно. Всъщност Тончо беше последният голям литературен приятел на Данчо. Истинско тайнство беше да се разхождаш в Рим с тези двамата велики българи – единият като че ли носеше със себе си цялата възрожденска България, а другият – слязъл от някаква своя вселена – разхождаше мъдрост, ирония и доброта по улиците на Вечния град заедно със сивото ежедневие, превръщайки го в празник на душата. Възхищавах се на тяхната различност и при посещенията ни при папата, и при Ванга, и при срещите ни по други поводи.

Мисля, че за някакъв рожден или имен ден на Данчо Тончо беше написал вдъхновен текст, който ни бе събрал около масата. Данчо слушаше замислен и отнесен, като че ли ставаше дума за друг човек. Това усещане, че той едновременно е другаде и при нас, никога не ме напускаше. За едно негово избрано издание – разкази и новели (2000 г.), решихме да го оформим със серия портретни рисунки на автора. Сузи го довеждаше в ателието или аз го вземах от тях за час-два. Данчо се отнасяше към мъката ми да се докосна до него като сериозен професионален модел.

Не знам какво мислеше, аз почти не му показвах рисунките, той с разбиране се отнасяше към притесненията ми, видимо се вълнуваше от това, което се получаваше, но за разлика от времето, когато правих първия портрет, той вече бе отвъд словото, повече в мълчанието и тишината.

Болестите му, които го стигнаха, според мен не бяха от най-големите му болки. Той вярваше на лекарите и ги гледаше с нескрито възхищение. Болката му беше това, което ставаше и не ставаше у нас.

Неслучайно ни говореше за „мизерния ни животец“!

И този мизерен животец трудно му прощаваше и гениалността, и наивната вяра в хората, и илюзиите за някаква по-добра промяна.

Като чист и наивен човек Данчо Радичков повярва, че е дошла някаква истинска промяна и като пълни абгали тръгнахме по митинги, да „печелим“ избори, докато в същото време наши „съмишленици“ са разнасяли куфарчетата със странно съдържание. (Представяте ли си Радичков на митинг?!)

Още в началото, когато се разбра, че в това Велико народно събрание няма място за него, безшумно реши да се оттегли. И досега пред очите ми е наказателната операция, която му спретна обиденото депутатство – едните бяха засегнати защо не е при тях, а другите – защо ги остави и не желае да им служи за параван. И най-странното е, че този тих и кротък човек, който отглеждаше думите и живееше с техния богат смисъл, трябваше непрекъснато да понася унижения, които завистта и злонамереността непрекъснато му поднасяха.

Не знам дали от болест си замина, или крехкото му тяло трудно можеше да понася ранимата душа и доброволно реши да го освободи от нравственото си бреме, но многочасовата опашка в мразовитата зима пред църквата „Свети Седмочисленици“ при изпращането му беше истинска и най-голяма награда, която нито писателски, нито академични комисии можеха да заместят.

Данчо видимо не показваше, че е засегнат, но се усещаше, че някъде дълбоко и незаслу-

жено е наранен. Някаква полугорчива усмивка в редки случаи придружаваше оценката „мизерници“ и „малки хора“. Още по-странно е, че точно тези хора, изтъкани от интереси и компромиси, водеха морално-политическо счетоводство на този, който написа някога най-дисидентската пиеса „Образ и подобие“, ако изобщо има някакво значение това понятие у нас, когато дисидентите станаха повече от някогашните активни борци. Очевидно е, че нашите земни работи трудно се вписваха в небесното присъствие на този, когото съдбата беше изпратила и приземила да полива духовната нива в това каменисто и пусто нашенско парче земя.

Данчовите болести идваха една след друга. Той все по-бавно ходеше, накрая едва се придвижваше до масата с някаква лека, полуизвинителна усмивка, че не е добре. Ние бързахме за каквото ни падне с неизменното „колко добре изглеждаш“, поддържайки някакво приповдигнато добро настроение. Най-много от време на време, на пресекулки, бавно с кимане на глава, да изтърве няколко закъснели думи, дошли от много, много далече...

По идея на Иво Масларски решихме да направим библиофилско издание с текстове на Радичков и номерирани литографии с неговите странни рисунки. За съжаление, изглежда, че идеята беше малко закъсняла. С мъка Данчо беше нарисувал с литографска креда върху водна хартия няколко от неговите пилета, докато един ден, по настояване на Сузи: „Кажете им бе, Йордане. Кажете...“ Данчо като някакво оправдание, с мъка, но ясно отрони: „Не мога, Светлине!“ Всъщност тогава истински разбрах колко е изтощен и отпаднал физически. Пред очите ни си замиваше, а ние не допускахме, че това може да се случи.

Кратките ни отбивания на неколцина приятели до дома му не знам дали са го зареждали с енергия, или повече изтощавали, но ние си тръгнахме гарени от едно докосване, което носеше Вечността в себе си.

Светлин Русев

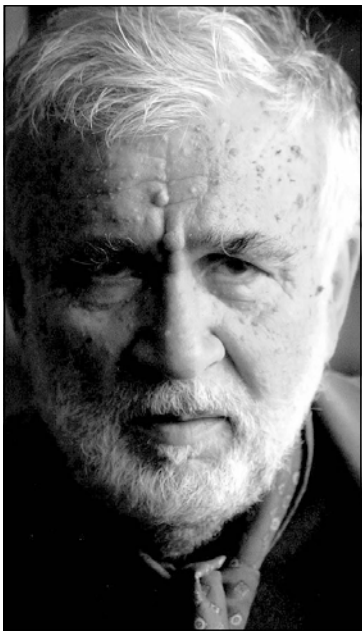
По: Юбилейния сборник в памет на Й. Радичков, Изток-Запад, 2019.

Поетично утро

Поетично утро в памет на Любомир Левчев събра интелектуалци, общественици, журналисти, творци, учени и студенти в Университета по библиотекознание и информационни технологии. На идеята на проф. д.и.н. Стоян Денчев – председател на Общото събрание на университета, да се сбогуваме символично с големия творец, откликнаха десетки хора. Сред тях бяха синът – Владимир Левчев, скулпторът Вежди Рашидов, културологът Николай Дойнов – председател на Съюза на народните читалища, журналистката Ива Николова, поетът Боян Ангелов – председател на Съюза на българските писатели, и др.

„Думите на Левчев ще отекват като бисери, ще украсяват олтара на българската литература, ще останат вовеки безценни в родната културна съкровищница.“ С тези думи проф. Денчев откри Поетичното утро. Той разказа с вълнение за първата си среща с Любомир Левчев преди много години, за интересните разговори и ценните житейски съвети. Денчев припомни на аудиторията, че Любомир Левчев носеше с гордост почетното звание „Доктор хонорис кауза“ на УниБИТ.

„Биографията на ерудит като Любомир Левчев е трудно да се разкаже накратко. Той ще бъде завинаги с нас“, каза проф. Ирена Петева – ректор на УниБИТ, в обръщението към присъстващите в

Любомир Левчев

сълзите, бликнали от очите, емоционалното му прощално слово вместо него прочете проф. Стоян Денчев.

Журналистката Ива Николова сподели своите научени уроци от Левчев за силата на

рение, посветено на големия поет, д-р Диана Стоянова – директор на академичното издателство „За буквите – О писменехъ“ разказа с възхищение за срещата си с Левчев като изследовател на литературното наследство на твореца „с невероятен ум и огромно сърце“.

Безспорният авторитет на Любомир Левчев остави диря в историята на УниБИТ. Много от студентите, които присъстваха на Поетичното утро, с респект се отнесоха към богатата творческа биография на поета, преоткриха неговото творчество, част от което беше изложено в Заседателната зала на университета. Сред експонатите беше пишестата машина на Любомир Левчев, която той приживе дари на музейната сбирка на УниБИТ. Двама студенти

истината в живота, за това, че когато си притиснат до стената, единственото спасение е да държиш на правотата и справедливостта. Припомни и спомените от детството си, когато баща ѝ ѝ обяснил какво е любовта, давайки за пример чувства-

прочетоха избрани стихове от поета.

Талант, респект, духовно величие, мъдрост, светлина, извор на вдъхновение и възхищение – това голямо наследство остава за поколенията. И още една безценна негова статия – последната в Кирило-Методиевския вестник „За буквите – О писменехъ“, в която той прави безпрецедентен разрез на съвременното – от божествената сила на словото в гревността до днешния книжен потоп. И дали паметта ни ще оцени миналото като отпавна точка за бъдещето, задавайки риторичния въпрос „Какво ще представлява Ноевият ковчег на мисълта“? Тази статия може да се прочете в електронното издание, достъпно на <http://zabukvite.org/>

В края на срещата проф. Денчев прочете стихотворението „Аз, който не избягах от Помпей“, с което ни припомни всичко, което е вълнувало поета в последните години.

Поклон!

Писмо до Левчев

Скъпи бате Любо,

Вчера рано сутринта ми се обади по телефона дъщеря ти Марта. Изненада ме с думите, че тази сутрин ти ме каниш да се сбогуваме. Коленете ми омекнаха и седнах на перваза на една ограда. У мен рязко се върнаха ранните ми момчеишки години и си припомних как още ненавършил 28 години седях в Клуба на писателите на „Ангел Кънчев“ на една маса с големия Иван Кожухаров, с Георги Трифонов, Дончо Цончев, Васил Попов. Тогава в клуба влезе ти с цялото си величие на голям артист и настъпни тишина. Това беше онази паметна тишина, в която ти ми каза, че ме познаваш задочно и си чувал изключително добри оценки за мен като художник.

От този момент моят живот се промени. Като младо селско момче, докоснало се до големи творци като теб, които са ме приели в своето пространство, аз попибах всеки божки ден от твоя опит, от твоите безприммерно мъдри вечери. Учех се от теб как трябва да се носят отговорности, как трябва да живее и да твори талантът. Много бързо поглъщах истините за живота, които ти и другите като теб вече познавахте. Като урок за цял живот ми останаха дъгите ни разговори за приятелството, за предателите и за предателството в живота. От теб разбрах, че предателите се раждат винаги между тези, които са твои ученици или които са били най-близко до теб и на които най-много си вярвал и затова в тях си инвестирал част от живота си, от чувствата си, от обичта и доверието си.

За всички тези уроци, които си ми давал, през годините съм се борил и съм се опитвал да не бъда предател, да не бъда завистник, а чрез труда си да се докажа като талантлив и предан човек със самочувствие. И за тези уроци днес ти благодаря.

Така живея своята съзнателна част от живота, подготвен да се предпазвам благодарение на твоите житейски уроци. Няма да забравя (при жалките ми опити да емигрирам в Париж) как ти ми се обади, как в онези вечери неехме и рисувахме върху салфетки в бистрата на Латинския квартал.

Бях с теб в паметния момент, когато се роди твоята внучка и ти изгаряше от щастие, че родът продължава. Ти ми показа лицето на радостта от живота. Бях с тебе на всичките ни празници, бях с тебе, когато се радвахме и тъгувахме. Бях с теб, когато бяхме в две епохи, преглъщайки радостите и горчилките и на едната, и на другата. Просто бях с теб.

Не зная защо пожела да се сбогуваме. И слава богу, че ми се налага да бъда далеч от България, когато ти се разделяш с досадното човеишко битие и поемаш по пътя към небитието. Аз, бате Любо, няма да присъствам на тая разлъка, защото не искам да се разделям с теб!

Аз ще бъда с теб дори когато ти искаш да отсъстваш за останалите. Още имам нужда от твоята мъдрост, от твоя респектиращ талант и от онова бащинско чувство, с което си ме удостоявал през всичките тези години. Не мога да напусна часовете, в които ти ме учеше как трябва да се живее тоя странен живот.

Отново е хубава златна есен. Не искам да е тъжна. Затова ще си позволя да изпия чаша вино за твоя вечен дух, с който ще продължавам да бъда заедно. До края на моя живот аз ще бъда с теб, затова не си вземам „сбогом“, а по-скоро те моля за прошка. Ти си по-големият и по-малкият винаги трябва да поиска това. И аз те моля да ми простиш. А иначе след вчерашното обаждане разбрах нещо много просто – че през всичките тези години, докато гонехме съдбата си, аз просто съм те обичал!

Бъди!

Твой Вежди
26 септември 2019 г.

Заседателната зала на университета.

Трогателни спомени за патриота Любомир Левчев като учител, събрат, съратник и приятел разказа Вежди Рашидов. „Съдбата отреди да пътувам, когато е поклонението пред таенните останки на Левчев, за да останем завинаги заедно, както досега“, допълни още той. Заради

та между Любомир Левчев и художничката Дора Бонева, впоследствие негова съпруга, Любовта Левчев наричал единствен ангел пазител помежду им.

В рецитала, изказвайки съболезнования на семейството на Любомир Левчев, се включиха млади учени от УниБИТ – д-р Поли Муканова прочете своето авторско стихотво-

И в кротък унес чака тя...

Иван Лазаров и българското изкуство през първата половина на XX век

Любен Домозетски – Софийска градска художествена галерия

Изложбата в Софийската градска художествена галерия под това име е посветена на 130 години от рождението на Иван Лазаров. Нейната основна идея е скулптурата на този забележителен автор, преподавател, академик, мислител и общественик да бъде разположена в контекста на българското изкуство от първата половина на XX век. Това представяне дава възможност за съпоставки, за долавяне на процеси и по-пълно очертаване на тенденции в художествения живот през тези динамични десетилетия и най-вече за проследяване на индивидуалното художествено развитие на скулптора.

„И в кротък унес чака тя, да дойде нейното дете...“

Този цитат от Дебеляновата елегия „Тиха победа“ Лазаров поставя върху паметника на гроба на поета. Надгробие то на Дебелянов безспорно е сред най-известните творби на скулптора, но също така синтезира в себе си основните аспекти на Лазаровото изкуство – земята, родовото, покоя.

Изложбата е организирана в няколко тематични кръга, които представят творчеството на скулптора и на неговите съвременници. Първият тематичен кръг е посветен на войните. Скоро след завършването на Държавното художествено-индустриално училище (днес НХА) през 1912 г. животът на Лазаров, заедно със съдбите и на други съвременни художници, минава през труден и болезнен за страната период, белязан от ужаса на войните (Балканска, Междусъюзническа, Първа световна). Това е време на трескава мобилизация, горестни преживявания, изпитания и загуби – териториални, лични, човешки. Победите бързо се сменят с разочарование и поражения. Художниците реагират на драматичните събития и

пресъздават в творбите си военното положение, стремежите и духа на войниците, загубите и трагедиите. Иван Лазаров също твори, силно повлиян от трудния период на мобилизацията. Именно от този период са първите най-известни произведения на скулптора: „Те победиха“, „На нож“, „Пак на война“, „Очакващи“.

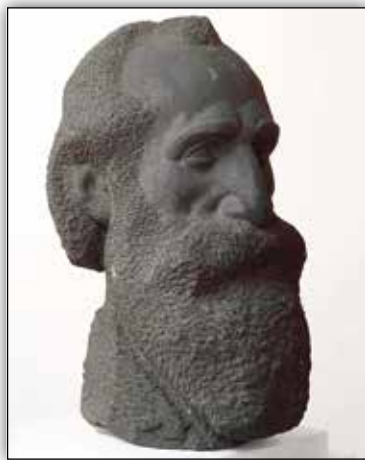
Вторият тематичен кръг включва произведения от 20-те години на XX век и представя темата за родното в българското изкуство. Тогава в творчеството на Иван Лазаров започва нов и важен етап както в избора на теми, така и в художествено-пластичната реализация на произведенията. Две събития определят началото на тази промяна в скулптурите на 30-годишния автор: специализациите му в Германия през 1918–1919 и 1922–1923 г. и

създаването на гжужеството „Родно изкуство“ в София през 1919 г. Със своите членове, произведенията им и организираниите художествени изложби то изразява кристализирането на идеята за „родното“ в българското изкуство – едно съзнателно и целенасочено търсене на образи – и иконографски, и пластични, изразяващи националната идентичност. Сред членовете на гжужеството са и най-модернистично ориентираниите художници, които категорично се отдалечават от принци-

пите на Късния академизъм. Тези две посоки – модернизъм и идеята родно изкуство, са особено важни явления в художествения живот в България през 20-те години на миналия век, а пресичането им в творчеството на Иван Лазаров дава като резултат най-интересните му произведения.

Представените в изложбата произведения „Молещи се жени“, „Почиваща девойка (Тъга)“ и „Предачка“ демонстрират ясно пластичните

идеи, които стават водещи в изкуството на Лазаров – стилизация, условност, обобщеност, декоративен характер. Тези характеристики значително се отклоняват от традициите на академизма и всъщност са общи за модернистичната линия в изкуството в България през 20-те години на XX в. В живопис-та към тях се ориентират Иван Милев и Иван Пенков, в графиката – Васил Захари-ев. В стилово-пластичната страна на тази модернистична линия се отразяват художествените принципи на старото българско изкуство и художниците съзнателно се обръщат към тях, към изразния език на примитива, на иконата и религиозната живопис, на дърворезбата, миниатюрата, възрожденските щампи, украсата на националните костюми.

В тематиката и сложетите на Лазаровата скулптура от периода на 30-те и началото на 40-те години на миналия век образите от българското село са основни персонажи. Съществена разлика настъпва в стилово-пластичното решение: демонстрира го например съпоставката на „Молещи се жени“ от 1924 и „Молитва“ от 1935 г. Новото в художествените решения се състои в една об-

мислена конкретика – както сложетна, така и формална, в една синтезирана предметност, в стремеж за пресъздаване на един идеализиран свят – стремеж, който не разчита вече на мистиката, на невидимото, трансцендентното, сакралното и древното, а търси да изрази мъдростта, моралните устои, душевността, същностните черти на народа ни.

Внимание заслужава и темата за животните, която присъства в изкуството на Иван Лазаров от най-ранните произведения до края на творческата му активност. Най-ранните произведения на Лазаров, пресъздаващи животни (релефи с коне, камила, вол, маймунка), са сред първите скулптури в българското изкуство, в които животните са интерпретирани

като самостоятелни образи. Пресъздаването на връзката между човека и животното, между вола или коня и техния стопанин е разпространена тема в българското изкуство от първата половина на XX век. Това без съмнение е свързано с търсенето на роден образ, вдъхновен от селския бит и българското село. Възпроизведените в скулптура обаче непознати за нашата природа животни като камили, бизон или маймуна вероятно са свързани с интересно събитие в историята на българската столица, а именно създаването на Зоологическата градина в София.

Скулптурите, които Иван Лазаров оставя след себе си, се открояват ясно на фона на българското изкуство от първата половина на XX век, въздействат силно със своите смислови измерения, с избора на персонажи и сложети, с композиционни решения и индивидуален стил, със своята премерена статика и лаконично пластично изразяване. *В изкуството у нас между двете световни войни творчеството му се оформя като едно значимо явление, което безброй невидими нишки здраво свързват с идеите, стремежите, тревогите и копнежите на българите от това време.*

Тропот на копита, звън на бойни шлемове и маски, шепот на злато, аромат на земя и рози, свежест на утринна роса и омайващи женски присъствия в Българския културен институт във Варшава, 17 септември – 17 октомври 2019 г.

По покана на Българския културен център във Варшава художникът Христо Христов представи изложба живопис, вдъхновена от културата на древните траки. Картините в голямата си част са сътворени през лятото на тази година за изложбеното пространство на културния институт във Варшава. Експозицията е открита официално на 17 септември – в деня на светата премъдра София и нейните дъщери Вяра, Надежда и Любов. Тя е продължение на авторския художествен проект, илюстриращ как националното културно наследство общува със съвременните средства на живописно изразяване.

На откриването на експозицията в полската столица присъстваха известни личности, представители на дипломатическия и културния елит, на административния екип на института, учени и хора на изкуството, българи, живеещи във Варшава. Именно те бяха и първите зрители на най-новите творби на художника. Изложбата представя 33 живописни платна, ситуирани в цикли като идеен замисъл, творческа реализация и интериорно аранжиране в голямата зала на културния институт на полска земя.

Христо Христов е илюстратор, живописец, графичен дизайнер, университетски преподавател. Христо е от четящите художници, и то в богат сложен диапазон. Историята е негово любима територия, която често се превръща в художествена арена и естествена вдъхновителка за създаването на картините му.

Интересите на автора в тази посока са плод вече не само на момчешко любопитство, но и на натрупвания във времето, емоционален

По конете... ще го познаете

Д-р Райна Дамяни

живописен прочит на историческото минало. Живописните му търсения по отношение на траките показват неговото отношение като художник спрямо фактологичната и митологизираната трактовка на събития, артефакти и символи. Картините на художника са силно повлияни от националната традиция на изразяване в нейните характерни стилови и естетически възприятия. Неслучайно неговите духовни вдъхновители са именно „старите“ майстори на картината като художествен феномен. Христо Христов, както и неговият брат – скулпторът доц. Цветослав Христов – преподавател в НХА, са племенни-

лага именно в земните недра своята памет.

Безценните като наследство артефакти на древните траки раждат емоционална система от високи от цивилизационна гледна точка стойности, недостижими в света.

Но да се върнем на изложбата „Тракийски принцеси“. Къде ли художникът Христо Христов е срещал тези тракийски принцеси, къде е воювал с тези витални коне? Да надгледнем в тайнството чрез споделеното от самия автор: „Дълаго време, почти седем години, работих над една картина, която трябваше да продължи цикъла, но процесът беше в застой... Започвах

те. Изграждането на живописните платна е в хармонизиращите и допълващи се знакови цветове на четирите основни елемента в природата – въздух, вода, земя и огън.

държат портретни черти, защото са правени персонално за тях.

В исторически план по нашите земи са се отглеждали коне, необходими за водене на бойни действия, чиито необикновени качества и красота са описани в древни епоси, пресъздадени във фреските на гробниците, които днес са признати за световно културно наследство.

„Тракийските принцеси“ като женски образи съдържат също конкретни портретни черти, което е съвсем естествено: вече и антропологично е доказана връзката между красотата на тракийските и съвременните българки.

А конят като образна система от символи стои на пиедестал в цялостното творчество на Христо Христов и е най-предпочитаният от него живописен персонаж, „запазена марка“ в почерка му на художник. По конете... ще го познаете!

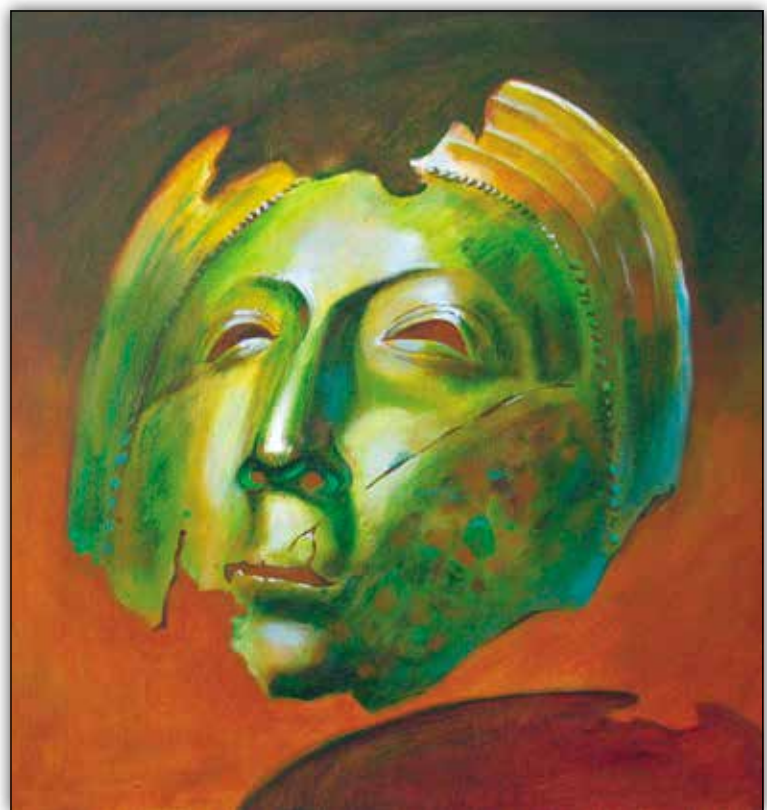
ци и неформални ученици на големия български художник Тома Трифоновски. От него Христо, съзнателно или подсъзнателно, но честно, без имитация, заимства погледа, вкуса към чистия цвят, към ясната форма, стремежа да „преследва“ светлината, без която няма живопис.

Има древни народи като келтите и скитите, най-вече траките, при които образният език като изкуство се разпознава в областта на т.нар. торевтика – творчество, използващо скъпоценния метал. Но невинаги става дума просто за метал, който е ценен и скъп като материя. Безценни, скъпоценни „метали“ на траките (разсъждавам емоционално, но така го усещам!) са всъщност философията и манталитетът на този древен, наричан от мен „извънземен“ народ, независимо че по-

платното и го изоставях. С времето нещата започнаха да се наместват като в тракийска мозайка, улегнаха, избистриха се и сами тръгнаха да се осъществяват. Така цикълът беше продължен, но вече с ясна тема: „Тракийски принцеси“. Когато реших да продължа зарязаната картина, се изненадах от себе си – вече полагам боите по друг начин, а платното пое свой собствен живот, пое по своя нов път“.

В изложбата си във Варшава художникът показва една много харесвана от мен форма, т.нар. двоен портрет. В цикъла „Портрети“ като композиция и колорит художникът съзнателно търси и изразява връзката между двата персонажа – на коня и конника. Образците от мъжките бойни маски са подбирани така, че се осъществява и въздействаща психологична връзка между изобразявани-

Христо Христов изобразява бойни шлемове и посмъртни маски на жители на тогавашната Римска Тракия, за които по принцип се смята, че съ-

Отгаден на българския си корен

Калина Канева

Заслугите на проф. Николай Червенков като учен и общественик са в популяризирането на миналото на българския народ (и на бесарабските българи като част от него) и опазването на българщината днес.

Неговите над 200 научни публикации, свързани с Възраждането и освободителните борби на българския народ, с миналото и настоящето на българските преселници в Молдова, Украйна и Румъния, са достойни за нашето признание.

Той е създател и председател на Научното дружество на българистите в Република Молдова (от 1994 г.) и първи ректор (2004 – 2010) на Тараклийския държавен университет „Григорий Цамблак“ – първия университет на бесарабските българи, открит преди 15 г. в присъствието на президентите на Молдова и България.

Беше ранната пролет на 1976 г. Една вълнуваща командировка „По стъпките на Христо Ботев“ ме отведе в Кишинев. Бях заявила в програмата си среща с нашумелия с новите си находки по Ботевата биография молдовски историк Константин Поглубко. На летището ме посрещна кореспондентът на „Литературная газета“ Маларчук, но чух по високоговорителя, че някой ме издирва. Оказа се самият Константин Поглубко. Загърба му надничаше широко усмихнатото лице на млад мъж с искрящи от любовознателност очи: неговият аспирант Николай Червенков. Още не знаех, че по стъпките на Ботев ще се сдобия с един верен приятел. Повече от четири десетилетия съм свидетел на епизоди от разностранното и еднопосочно житие-битие на Николай: **българската кауза**.

С каквото можехме, взаимно си помагахме. Отсядала съм в неговия дом в Кишинев и родното му село Чийшия (Огородное, днес в Украйна), запознавах се с роднините и колегите му. Записвах песните на майка му – незабравимата баба Зина. И ето сега, след толкова години седим

на терасата в българския му дом и си говорим „юбилейно“.

– Каква е равностметката, Николай?

– Като се замисля, смятам за най-важно, че това, което съм започнал като ученик, съм го продължил през целия си живот. Не че съм постигнал всичко, но съм вървял по

тази линия: интерес към миналото, желание не само да узная историята на родния край, на бесарабските българи, но и да я популяризирам, да я пропагандирам, за да не заглъхва българското...

Живеех в патриархално семейство, което според говора на преселниците се отнася към чирпанския край. Аз съм деветото поколение. У дома се говореше на български и стриктно се спазваха народните, православните български обреди и традиции. И самият аз отрано участвах в селския живот – свирех в духовия оркестър на училището, който непрекъснато беше канен на сватби и тържества, на погребения дори. Ходех по сепенки и хора. За учител по история в селото беше назначен за няколко години ерудираният и инициативен Константин Поглубко. Той създаде краеведски кръжок и аз му станах отговорник. Основната дейност, която определи моите интереси напред, беше свързана с подготовката за честването през 1963 г. на 150-годишнината на нашето село. Събирахме спомени и сведения. Аз, ученикът, бях включен в Организационния комитет по издирване на материали за историята на родното село. Константин Поглубко ни отведе с едно момче през лятото в Одеса да работим в библиотеката на Одеския университет. Моите издирвания бяха включени в ен-

циклопедията „История городов и сел УССР, Одесская область“ (Київ, 1966). Всичко това определи моята професия на историк и българист. Завърших Историческия факултет на Одеския национален университет „Иля Мечников“ и не се отклоних от този път.

В родното село на Червенкови Чийшия, компактно заселено от българи в началото на XIX век, попаднах през 90-те години на миналия век, когато вече селският бит и традициите там придобиха музеев вид, народното творчество се капсулираше в малки и големи ансамбли, в краеведски и научни проучвания. Иначе будното село излъчваше интелектуалци, професори, видни музикални и други творци. Разбира се, върху развитието на селото

Николай Червенков пред бюст-паметник на Васил Левски в гр. Твърдица, Република Молдова

и неговото население, както и на сем. Червенкови, се е отразявала променящата се през времето политическа конюнктура: то се е оказвало в пределите му на Русия, ту на Румъния, ту на Съветския съюз. И може би тъкмо затова, неосъзнато може би, се е държало здраво за българския си дух.

А когато за първи път стъпих на бесарабска земя в Болград и селата Задунаевка, Криничное... белоснежни гъски гордо шестваха по пращите улици, в китните дворове се занимаваха мустакати старци с калпаци, с цървули и навуца, запасали

червени пояси – госуц като дядо ми от родното старо-загорско село. Старици ми пяха на чист български език народни песни и раздипляха изкусно изтъканите от тях пешкири, кенарени платна и черги. А говорът...! Глъчаха като баба и дядо... Сякаш машината на времето ме беше върнала в моето детство. И сълзите ми напихаха...

Така станах съпричастна към този край и неговите хора, към проблемите им през годините и с каквото можех в рамките на журналистическите ми и чисто човешки възможности, оказвах съдействие.

Николай Червенков не е кабинетен учен, затворен само в сферата на научната си проблематика и служебната кариера. Опазването на българщината за него не е утопична мисия, а арена

разгръщане на разностранна научна и културна дейност по българистика, издаване на вестници, радио- и телевизионни предавания на български език, създаване на научни и педагогически кадри, обучение на студенти в България, привличане на държавни и обществени институции към каузата.

Николай Червенков и съмишлениците му през годините успяват да направят достояние, да обърнат вниманието към проблемите на бесарабските българи и на президенти, и на министерства, на академичната и културната общественост в прародина. Той има принос в изработването на концепцията за създаване на Държавната агенция за българите в чужбина и за откриването на българско посолство в Република Молдова. Активно участва в дейността на българското дружество „Родолюбец“ за приятелство и културни връзки с бесарабските и таврийските българи, в Общобългарския комитет „Васил Левски“, а наскоро посети и установи контакти с потомците на бесарабските българи в Бразилия. Една от най-значимите неговии заслуги е широката му популяризаторска дейност не само сред българската диаспора, но и в други национални среди. Научните му изследвания, книгите му за миналото и настоящето на българите в Молдова и Украйна, за Васил Левски и други исторически личности, преподавателската му работа в училища и университети, участието му в обществени организации, в международната научна дейност, подкрепата, която оказва на отделни българисти и свои колеги, на краеведи, музейни работници и автори на книги за родове и селища, на инициативите за издигане на паметници на Васил Левски в гр. Твърдица, на Българското опълчение в Болград, мемориалната плоча в Плевен в чест на молдованите, участвали в освободителната Руско-турска война от 1877 – 1878 г. – всичко това, водено от **сърководното му желание да се опазва националната идентичност на населението с българско потекло, е едно истинско будителство на ползу роду**.

Българските нрави – и в Мексико

Светла Девкова – наш кореспондент в Мексико сити

Според народната мъдрост, за да опознаеш човека, трябва да изядеш кило сол с него. В нашия забързан век това е трудно, но има и други начини. Критичната ситуация е трудният лакмус за това. Призмата на личния интерес също е проверен критерий. А би трябвало приоритетен да е общественят, в случая – националният. В разнообразните мотиви и съответстващите им действия на българите в Мексико вече по-ясно и за мен се проявяват както желани, така и атавистични черти на националния ни характер.

С желанието да съм съпричастна към изграждането на добър имидж на нашата страна тук се включих в още една проява на **Гражданската асоциация Мексико България „Tierra Amada“**, която за пръв път след 35 години игнориране от българските власти влезе в училището, наречено навремето на името на България. Посрещнаха ни с учудване и с интерес. В навечерието на 24 май избраха ден, в който сутринта преди учебните занятия дворот заприлича на българска територия. Бяха го украсили с плакати с български мотиви, а ние донесохме пана със светлите ликове на първобудителите и азбуките и направихме табла за децата (училището е начално), на които те накрая писаха имената си на български, намираха страната ни на глобусите, прокарваха маршрути от Мексико до България. Разказахме за Кирил и Методий и за Климент Охридски и тяхното дело. Водещите двучасовата програма Соня Димитрова и Севдалина Иванова представиха подготовените интересни и разбираеми за децата факти за България. Те с неподправен ентузиазъм се втурваха в предложените състезателни игри. Роберто Санчес озвучаваше с „Излез е Делю войвода“ и „Върви, народе възродени“. На най-добрите по българска традиция връчихме ленти „Отличник“ и сувенири, изработени от Севдалина Иванова. Направените снимки ще напомнят на децата и дошлите родители за нашата страна, която за тях вече ще е интересна и позната.

С директора на Начално училище „Република България“ Вероника Флорес Караско (Veronica Flores Carrasco)

Друга възможност да се покаже духът на България беше поредната **Международна ферия на приятелските култури (FICA '2019)**, разположена в живописния парк с древна история Чапултепек (Bosque de Chapultepec). След един „конкурс“ през март анонимната комисия на посланика ни отхвърли участието на „Tierra Amada“ и така нашият щанд беше предосиствен от него на туроператорската фирма „Кроа“ и на неделното училище „Родна реч“ на Иван и Цветелина Велеви. Въпреки хвалбите на Н.пр. посланика на България г-н Модев щандът беше най-празният сред всичките 94, а от културния той се отказа, въпреки двете оферти и за него.

Успях да взема интервю за вестника ни от г-н Ернесто Алвардо (Ernesto Alvarado) – генерален директор на FICA '2019 и координатор на международното сътрудничество.

– Идеята на Столичното кметство за този панаир е да покаже на света Мексико сити и да пренесе различни изяви в Мексико, за да могат гражданите ни да се запознаят с културните постижения на други страни. По протоколни причини поканата се отправя до всички посолства. Те дават възможност за участие на своите общности, групи, артисти, компании и др. Имаме 94 павилиона за културно многообразие и 74 павилиона за национална гастрономия.

Посланието ни е за уважение към разнообразието и културните прояви, за отговорността и грижата за природата и планетата, за необходимостта да се отнасяме помежду

си като братя, независимо от страната или цвета на кожата. Започнете от принципа на толерантността и бъдете щедри! Нашата страна е гостоприемна към дошлите тук. Това е значението и на FICA.

България участва за втори път – през 2018 г. имаше страховотно присъствие с иновативния проект (представен тук от „Tierra Amada“) за открито пространство, проектирано за урбанистична библиотека („Рапана“, Варна), който спечели награда за дизайн. Ние отчитаме приноса ви през м.г. и искаме той да не бъде забравен! С такъв проект е свързан и фактът, че сме в парка Чапултепек. Нашият кмет г-р Клаудия Шейнбаум Прадо (Claudia Sheinbaum Prado) е сред водещите учени в света, посветили се на изучаването на климатичните изменения и използването на алтернативна енергия. Тя с екипа си полага грижи за по-чиста атмосфера в града. Искаме да запазим този парк и в този смисъл FICA е символ за подобряване на нашата среда, за уважение

към природата и към културите на приятелските страни.

Не знам дали се записа някой за екскурзия до България чрез „Кроа“, но единственото, което се рекламираше, бяха курсовете по английски език на езиковото училище на Иван Велев (по лиценз от американската верига WISDOM). Сред предлаганите обучения имаше и по български език, обаче и рекламната картичка за него на сайта е руска, и в специално подготвената за панаира листовка с обявеното за официално българско училище към посолството беше отпечатана не българската, а пак руската азбука. Според мен не е просто недоглеждане, а невежество, но официално и категорично ме игнорираха при опитите да помогна с нещо. Дизайнерът се изчерпваше със страховит кукер на платното на лявата стена, до него снимка на скелет... На дясната – „I love Bulgaria“... Дежурните служители от Wisdom записваха заинтересуваните се – пак за английски. Продаваха се китайски мартички от

пресукаан бяло-розовеещ конец със синьо мънисто с етикета „български гривни на късмета“ (?!). Последните 4-5 дни все пак се изложиха и тениски, шапки и чаши с герба ни. Дано средствата от продажбата им са наистина за училището – то не се издържа от МОН (там не е постъпила дори заявка за него), защото не покрива никой от критериите. Вероятно е под шапката на МВНР (все пак – „Браво!“ на посланика ни!), но и там условията за брой деца (20) и преподаватели с легитимни за случая дипломи, брой часове и следване на утвърдените учебни планове също са неизпълними. Засега родителите плащат.

На 1 юни посолството обяви традиционното тържество за 24 май и 1 юни, този път във Френския културен център. Пет от шестте посещаващи училището деца рецитираха „Родна реч омай-на сладка“ и „Аз съм българче“, което радваше всички ни, и заедно с по-малките развяваха знаменцата си. За поисканото ми от г-н Модев слово за празника някак не остана време.

После за децата имаше ланч и забавления, а за трийсетинамата родители и гости беше подготвен богат коктейл... За съжаление, г-н Модев ми отказа да разговаряме в близко време за културната програма.

Въпреки временните разочарования вестникът ще дава израз и в бъдеще на проявите за подкрепа на българския дух и за изграждане и поддържане на достоен образ на съвременна България и в този район на планетата.

КОЛОНКА НА ГЛ. РЕДАКТОР

Днес повече от всякога ме вълнува темата за будителите – техният образ и ежедневието им, естеството на тяхната будителска дейност и най-вече резултатът от нея. Питам се „Какви са будителите на времето, в което живеем? Пред какви препятствия са изправени, за да трябва „да пробуждат“ българския народ? От какво искат да го „събудят“? – Все въпроси, чиито отговори се намират трудно, а примерите за такива хора, за съжаление, все по-рядко!

Може би проблемът с изясняването на будителството се дължи не толкова на търсенето и намирането на конкретни личности, а на критерия ни за тях: спомена и представата на сегашните поколения българи за онези будители, които сме имали, имаме днес и ще продължим да имаме, защото те са част от нашата история и култура! Те са нашето наследство! Но техните светли образи, скъпи за националната ни идентичност, не са само в миналите времена. След положеното от тях начало нашето поколение е отговорно да продължи на свой ред да предава идеите им и знанията, както са мечтали те и са се жертвали за тях.

Съвременни будители има и днес, сред нас, които все още „сеят“ семената на знанието и палят пламъчета в душите с ясната нагласа и цел, че крайният резултат ще бъде „на ползу роду“! „За буквите – О писменехъ“ съживява за читателите си спомена за личности и значими събития, за да допринесе за общия ни старт в бъдещето. Именно те подготвят свои следовници в нашето и в поколенията след нас.

Нека уважаваме и подкрепяме нашите съвременни будители – млади или стари, бедни или богати, от големия град или малкото село! Значение има само призиването им да пробуждат духа и да подбуждат обществото ни към знания и добро! Нашето издание е с тях.

Д-р Диана Стоянова

Денят на будителите

На Първи ноември 2019 г. Университетът по библиотекознание и информационни технологии организира за седемнадесети път Националната научна конференция с международно участие „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“, посветена на Деня на народните будители. Конференцията дава възможност на научната общност да се запознае с постиженията на участниците в различни тематични области на знанието, представени в секциите „Книжовност и хуманизъм“, „Културно наследство – история, съвремие и перспективи“, „Информационни технологии и дигитални трансформации в обществото на знанието“, „Сигурност – предизвикателства в XXI век“ и „Университетска младежка академия за управление на знания (секция за студенти и докторанти)“.

Официалното откриване на конференцията е в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, където се връчват и Националните награди „Акад. Благовест Сендов“ за принос в образованието и науката.

Под патронажа на Негово Високопреосвещенство Врачанския митрополит Григорий УниБИТ ще се включи в Дните, посветени на Софроний Врачански, чието начало е на Първи ноември 2019 г. Във връзка с честването на 280-годишнината от рождението на Софроний Врачански и 225 години от ръкополагането му за епископ на Врачанската митрополия е

и първият пленарен доклад, представен от проф. д-р Ваня Добрева.

Доц. д-р Боян Жеков се включва с пленарен доклад, посветен на 50-ата годишнина на Интернет и въздействието му върху обществото.

Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев изнася пленарен доклад на тема „Модерният университет е университетът на бъдещето“, с който завършва официалното откриване на конференцията „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“.

Освен колегите от УниБИТ в конференцията „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“ се включват и утвърдени учени от Института по информационни и комуникационни технологии при БАН, от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, от Института за изследване на изкуствата при БАН, от Регионалната библиотека „Стилиан Чилингиров“ в гр. Шумен, от Народната библиотека „Иван Вазов“ в гр. Пловдив, от Университета

„Проф. д-р Асен Златаров“ в гр. Бургас и колегите от Университета „Св. св. Кирил и Методий“ в гр. Скопие, Северна Македония.

Забележителен е броят на участниците студенти и докторанти (над 50%) както от УниБИТ, така и от СУ „Св. Климент Охридски“, от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, от Националната художествена академия, от Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ в гр. Бургас.

Подадените над 110 заявки за участие преминаха рецензионен контрол, както и докладите. Получилите положителна рецензия материали се публикуват в сборника „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“, който е включен в референтния списък на НАЦИД. От 2019 г. издаването на сборника преминава изцяло на електронен носител. На сайта на конференцията <https://buditeli.unibit.bg> са публикувани одобрените резюмета.

Доц. Любомира Парижкова

УниБит в науката, образованието и сигурността

Университетът по библиотекознание и информационни технологии е сред дванадесетте български университета, участващи в партньорство по реализацията на националната научна програма „Информационни и комуникационни технологии за единен цифров пазар в науката, образованието и сигурността“ (ИКТВНОС). Програмата стартира в края на 2018 г. и включва като партньори още Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Българската академия на науките, Техническият университет – София, Техническият университет – Варна,

Русенския университет „Ангел Кънчев“, Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Химикотехнологичният и металургичен университет, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Медицинският университет – София, Югозападния университет „Неофит Рилски“.

Програмата се създава в изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017 – 2030 (НСРНИ) за дигитализация на обществото чрез:

- Разширяване на участието на българската научна общност в европейското научноизследователско пространство и разширяване на международното научно сътрудничество;

- Значително интензифициране на връзките на науката с образованието, бизнеса, държавните органи и обществото;

- Избягване на фрагментацията в българската наука чрез насърчаване на интеграцията и взаимодействието между различните публични научноизследователски институти, за да се изгради критична маса и да

се избегне препокриване и дублиране на ресурси.

Конкретните цели на Програмата са свързани с осигуряване на отворен достъп до електронната инфраструктура за екипи от учени и докторанти от различни научни дисциплини; оказване на компетентна подкрепа за научни приложения в ключови области като медицина и биоинформатика, екология и биоразнообразие, нови материали, транспорт, енергийна ефективност, хуманитарни и социални науки и др.; формиране на интердисциплинарни екипи, използващи най-съвре-

менни постижения в информационните технологии; моделиране на процеси и явления с обработка на големи обеми от данни и сложни математически и компютърни модели; разширяване на участието на български научни екипи в европейски проекти и научноизследователски програми.

В изпълнението на програмата е включен изследователски екип на УниБИТ от над 20 души. Срокът на програмата е до 31.12.2020 г., а всички подробности по нейната реализация са достъпни на <https://npict.bg/bg>

Д-р Катя Раешева

Исключенията и ограниченията на авторските права през XXI век

Ролята на изключенията и ограниченията на авторските права през XXI век и нуждата да се увеличи техният обхват в полза на библиотеките, музеите, образователните и изследователските институции – това са темите, по които Световната организация за интелектуална собственост

мите, изтъкнати по време на трите предишни регионални семинара за ограничения и изключения на авторското право, проведени в Сингапур, Найроби и Санто Доминго. Г-жа Юлия Карадачка, началник на отдел в Националната библиотека, сподели, че поставените на конференцията проблеми и последвалите

ботият в сферата на библиотечното, музейното, образователното дело, в името на човечеството. Защото то е изправено пред дигитално затъмнение в областта на историческата памет, хода на научните изследвания, развитието на знанието и културата, ако не се предприемат мерки за утвърждаване на изключенията и ограниченията на авторското право, които да регулират някои дейности в световен мащаб.

В кулоарите на Световната организация по интелектуална собственост се състоя интересна професионална дискусия между г-н Густаво Шолиц – директор на офиса по авторско право на Световната организация, представител на Аржентина, г-р Кенет Круз – библиотекар и юрист по авторско право от САЩ, и проф. Владо Бучковски, един от изтъкнатите европейски специалисти по авторско право – представител на Северна Македония, към която се присъединиха много от участниците в конференцията.

„Необходим е глобален подход към изключенията и ограниченията като едно от най-важните предизвикателства в днешния ред на международното авторско право. Ние предприемаме необходимите мерки за това работейки по два активни плана за действие по отношение на изключенията и ограничения-

Д-р Франсис Гъри (на екрана), президент на Световната организация по интелектуална собственост на откриването на конференцията

и представители на повече от 70 държави обсъждаха от 18 до 19 октомври 2019 г. в Женева. Посланици на България на този висок форум бяха единствено Университетът по библиотекознание и информационни технологии и Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, въпреки отправената покана до множество заинтересовани институции в страната. Международната конференция за ограниченията и изключенията на авторските права за библиотеки, архиви, музеи и образователни и изследователски институции преминава като работна среща в изпълнение на Плана за действие, одобрен на 36-ата сесия на Постоянния комитет за авторско право и сродните му права, проведена през юни 2018 г. Целта е да се установят фактите и да се събере необходимата информация относно ограниченията на авторските права през новото хилядолетие, да се очертаят съответните действия във връзка с необходимостта от създаване на нови разпоредби в националните законодателства, които уреждат проблемите на достъп до дигитална информация във всички части на света. Както и да се обсъдят възможностите за справяне в глобален мащаб с пробле-

обсъждания дават отговори на много важни въпроси, пред които е изправена българската културна общественост. „Така ще се популяризират акумулираното знание, културното наследство и колективната памет на нациите и народите“, коментира проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, председател на Общото събрание на УниБИТ и ръководител на делегацията от Университета в Женева.

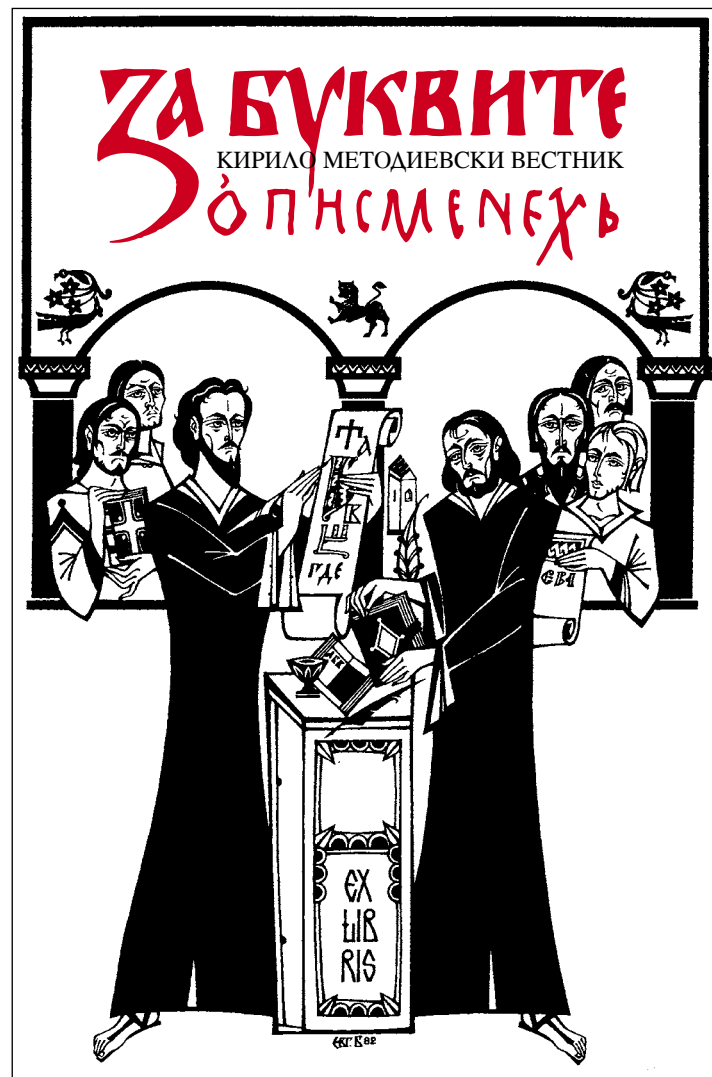

„Бъдещето и напредъкът на знанието са жизнено необходими за провеждане на обучение, научни изследвания и са в полза на обществото“, допълва доц. г-р Тереза Тренчева, зам.-ректор на УниБИТ.

И тримата български представители са убедени, че адекватното използване на дигиталната информация и актуализацията на законите за авторското право са ангажимент на всички, които ра-

та на авторското право, на първо място за библиотеки, архиви и музеи и на второ място за образователни институции и хора в неравностойно положение. Това са наболели и все още нерешени въпроси в съвременното ни общество“, обобща г-р Франсис Гъри, президент на Световната организация по интелектуална собственост.

Д-р Евелина Здравкова

Екслибрис Евгений Босацки

ISSN 1312-3785

Излиза от 1979 година

Бр. 59/ноември 2019 г.

Основател на изданието
ВЕСЕЛИН ЙОСИФОВ

С особени заслуги за списването
на вестник „За буквите – О писменехъ“
ИЛИЯ ПЕХЛИВАНОВ

Главен редактор
Д-р ДИАНА СТОЯНОВА

Съредактор
Д-р ХРИСТО ХРИСТОВ

Редактор и коректор
СВЕТА ДЕКОВА

Графично оформление, редактиране и илюстрации
АНТОАНЕТА СЪРНЕВСКА

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН КОМИТЕТ

Съпредседатели
Проф. СТОЯН ДЕНЧЕВ, проф. ИРЕНА ПЕТЕВА

ДЖУЗЕПЕ ДЕЛ' АГАТА, ВЛАДИМИР ВАВРЖИНЕК,
ВАСЯ ВЕЛИНОВА, РАДОСЛАВ ВЕЧЕРКА, МАРЧЕЛО ГАРДАННИТИ,
ДИМИТРИОС ГОНИС, ВАСИЛ ГЮЗЕЛЕВ, АКСИНИЯ ДЖУРОВА,
ИВАН ДОБРЕВ, НЕВЯНА ДОНЧЕВА-ПАНАЙОТОВА, АНТОН ДОНЧЕВ, НАДЕЖДА ДРАГОВА,
РУМЯНА ЗЛАТАНОВА, ДИМИТЪР ИВАНОВ, ИЛИЯ ИЛИЕВ, МАРИЯ ЙОВЧЕВА,
НЕДЯЛКО ЙОРДАНОВ, ИГОР КАЛИГАНОВ, КАЛИНА КАНЕВА, ДИМИТЪР КЕНАНОВ,
РУМЯНА КОНЕВА, МЕРСИЯ МАКДЕРМОТ, РОЛАНД МАРТИ, ПРЕДРАГ МАТЕИЧ,
ФЛОРИАН МЕСНЕР, ХАЙНЦ МИКАС, АЛЕКСАНДЪР НАУМОВ, СВЕТАЛИНА НИКОЛОВА,
КОНСТАНТИНОС НИХОРИТИС, ДМИТРИЙ ПОЛИВЯННИЙ, ГЕОРГИ ПОПОВ,
ЦВЕТИ РАДЕВА, ЮРИЙ РОСТОВЦЕВ, ТАТЯНА СЛАВОВА, МАРИНА СМОЛЯНИНОВА,
ХРИСТО ТЕМЕАСКИ, ФРАНСИС ТОМСЪН, ГЕРГИНА ТОНЧЕВА,
АННА-МАРИЯ ТОТОМАНОВА, ХРИСТО ТРЕНДАФИЛОВ, АНАТОЛИЙ ТУРИЛОВ,
ХИЛАДЕ ФАЙ, УИЛЯМ ФЕДЕР, КРИСТИАН ХАНИК, ПЕТЕР ШРАЙНЕР

Съдейници
Красимира Александрова, Ралица Йотова,
Анжела Димчева, Евелина Здравкова, Симона Душева

Университетска младежка академия за управление на знания
Компютърна лаборатория „Джон Атанасов“
Институт за информация и сигурност

ИЗДАТЕЛСТВО „ЗА БУКВИТЕ – О ПИСМЕНЕХЪ“
www.unibit.bg • www.zabukvite.org

Научен секретар
ЕВГЕНИЯ ВАСИЛЕВА

София, 1784, бул. „Цариградско шосе“ № 119
e-mail: info@zabukvite.org

Печатница
АСКОНИ - ИЗДАТ

Помни винаги, българино,
че ако една врата пред теб
се затвори, друга ще се
отвори в този момент!

